

Produkzio kognitibo modu berriak: intelektualak gizarte mugimendu garaikideetan

ANE LARRINAGA

EHU

(New types of knowledge production: intellectuals in contemporary social movements)

Abstract

Facing the diagnoses that herald the decline of the modern intellectual, this article argues that each historical period offers its own conditions and spaces of action for intellectual activity. In this respect, the contemporary social movements have been analysed as institutional scenarios that are favourable for the reconstruction of their roles and identities by the cultural agents in late Modernism. Thus, instead of analysing the movements from the traditional perspective—that is, from the point of view of organisation and mobilisation in the conventional political field—they have been studied as spaces of cognitive creation formed by a multitude of agents that interact within them. As a result, the movements are considered to basically constitute nuclei of knowledge production, and it is in these conceptual and intellectual spaces that interpretative frameworks are created that are alternative to the dominant definitions of social reality. The movements mobilise a multitude of resources to achieve their objectives, that is, for the construction of new frameworks of interpretation. Amongst these resources an outstanding position is occupied by the intellectuals, who are essential agents in all symbolic struggles that develop within developed societies.

Keywords: *intellectuals, social movements, knowledge production*

Zenbait pentsalari garaikide bat etorri da intelektual modernoaren gainbehera soziala baieztatzean (Bauman, 1995: 4-5; 1997: 189-194; Lamo de Espinosa, 1996: 191; Maldonado, 1998: 19; Bobillo de la Peña, 1999: 81-82). Bizi dugun Beranduko Modernitate honetan —diote— intelektual ilustratuak Aro Modernoan zeukan estatus pribilegiatua zeharo ahuldu duten aldaketak agertu dira. Alde batetik, zientziaren sekularizazioa, hartara, ezagutza legitimoaren krisia dago prozesu horien oinarrian. Izan ere, intelek-

tuala arrazoiaren eroale eta ordezkari izan da Ilustrazioaren garaitik hona; funtzio horretan oinarritu da haren aginte sinbolikoaren iturrietako bat. Beste alde batetik, politikagintza modernoari zentzua eman dioten emantzipazio proiektuen beherakadak ere eragina izan du kulturgileak luzaroan izan duen lidergo sozialean, bete dituen rol politikoak proiektu horiei loturik egon baitira, XIX. mendetik XX. mendera bitartean behinik behin. Azkenik, gero eta gehiago hedatu diren masa kulturak eta komunikazio mediatikoak ere astinduak sortu dituzte kulturaren unibertsoan, goi mailako kulturatik at kokaturiko lanbide berrien lehia ekarri baitute esparru intelektualera. Oro har, tradizio intelektual ilustratuaren zutabeak kolokan jarri dituen lurrikara bizi-bizia gertatu da kulturgileen munduan. Ondorioz, arrazoa, egia eta emantzipazioaren antzeko balio unibertsalista eta absolutuen bilaketari atxikitako orain arteko kultura ekoizle ahalguztidunek gero eta bideragarritasun gutxiago daukate Beranduko Modernitatean. Gaur egungo baldintza sozialak, politikoak eta kulturalak ez dira, inolaz ere, Ilustrazioaren garaitik orain dela gutxira arte Mendebaldeko kulturaren nagusitu den intelektual eredu horren aldekoak. Hartara, adituek egin duten diagnostikoak ez du zalantzarako aukerarik uzten: behinolako intelektualak «krisian» daude, Modernitatea bera krisian dagoen bezala. Gaur egun betetzen dituzten funtzioak gero eta apalagoak omen dira, gero eta garrantzi gutxiagokoak. Eta, neurri berean, merezi duten arreta ere bazterrekoa da azterketa soziologikoan.

Halaz ere, aro jakin bateko intelektual ereduaren gainbeherak ez digu argitzen gaur egun dauden kulturgileen egoera, eta joera makrosozialez hitz egiten digun diagnostiko horrek erantzun gabe dauden bestelako galderak egiteko beta ematen digu. Izan ere, gure inguruan diharduten kulturgile eta intelektualei begiratzen diegunean, ezin ditugu itaunak saihestu. Baldin badira, zer eginkizun mota izan dezakete dauden intelektualek Beranduko Modernitateko gizarteetan? —Gurera etorrira, zer nolako aukerak dauzkate mendeko kultura eta hizkuntzetan diharduten kulturgileek funtzio intelektualak betetzeko?— Zer agertoki instituzionaletan berreraiki ditzakete beraien rola eta nortasunak testuinguru berri horretan? Bada, intelektualak krisian daudela adierazteak ez du esan nahi orain arte kultura esparruak eta haren eragileek bete dituzten funtzio legitimatzaileak gizarte esparrutik erabat desagertu direnik. Bestalde, intelektualei buruzko literaturaren irakurketa arin bat nahikoa zaigu pentsatzeko krisiaren leloa etengabe errepikatu dela kulturgileek historian zehar egindako era guztietako (auto)azterketetan. Ildo horretatik, pentsatzen dugu intelektuala testuinguru sozial eta kultural aldakorretan diharduen —eta denboran zehar eraldatu den— kategorია sozial gisa aztertu beharko litzatekela. Hala, gure ustetan, jarduera intelektuala sozialki kokaturiko praktika gisa ulertu behar da beti, ez sarriegi intelektualen ohiko irudikapenek erakutsi duten bezala, zenbait gizabanakoren baitatik azaleraturiko ezaugarri immanente modura.

Azterketa positibista klasikoetan intelektuala talentu eta adimen handiko gizabanakoarekin identifikatu izan da sarri, beraz, intelektualek osaturiko kategoria soziala ere jenioen multzoaren dohain «naturaletik» ondorioztatu da mota horretako lanetan. Baina, intelektualleriari buruzko ikuspegi mitiko hori naturalizazio batetik sortu da. Berez, itxuraz beste gauza bat dirudien arren, intelektualari aitortzen zaion nagusitasun soziala gizartetik dator. Hartara, aginte kultural hori haren gaitasunen jatorri soziala ezkutuan gordez baino ez da atxikitzen. Horiek horrela, aipatu ikuspegien aurrean, uste dugu praktika intelektuala gizartean eta historian kokatu behar dela, benetan ulertu nahi baldin bada. Gramsciren ikuspegiari jarraiki, jarduera intelektualak betetzen dituzten kulturgileek toki jakin bat daukate harreman sozialen multzoaren barnean, eta harreman horiek historikoak izan ohi dira beti ezinbestean (Gramsci, 1972: 12). Bestela adierazita, denboraz kanpoko abiapuntu esentzialistatik ihesi, intelektualaren ikuspegi historikoa berreskuratzea litzateke kulturgileei buruzko azterketa orok egin beharreko urratsetako bat. Lehenik, esan dugunez, kulturari lotutako gaitasunak gizartean buruturiko sozializazio prozesu baten ondorioa direlako, eta kultura habitusa —gaitasun horien multzo inkontzientea— subjektibotasun sozializatu modura —edo, nahiago bada, eraikuntza sozial eta kultural gisa— ulertu behar delako. Bigarrenik, intelektualek egintzarako dauzkaten aukera-mugak historikoki egituraturik agertzen direlako. Eta, azkenik, muga horietara egokitu nahian edo mugak berriz definitu nahian jarduten dutelako kulturgileek une jakin batean dauzkaten ahalmenekin. Hain zuzen, gizarte mugimendu garaikideak aztertuko ditugu Beranduko Modernitateko kulturgileen jarduerarako gune gisa artikulu honetan. Izan ere, gaur egungo kulturgile batzuek beraien eginkizun intelektualak mugimenduetan garatu ditzaketelakoan gaude; areago, pentsatzen dugu testuinguru horretan interpretatu ditzaketela berriz aspaldiko zenbait tradizio intelektual, hala nola, intelektual engaiatua-ren tradizioa. Ildo horretatik, mugimenduen gunea ekoizpen kognitiborako nahiz egintza politiko-intelektualerako esparru bilakatzen da. Ikus dezagun nolatan gertatzen den hori.

1. Gizarte mugimendu garaikideak Beranduko Modernitatearen menderatze adierazpenen testuinguruan

Esan dugunez, Beranduko Modernitatean intelektual modernoaren ideala bultzatu zuen Ilustrazioaren proiektua krisiak jota geratu da, gaur egun gizarte zientzietan nagusi diren kontzeptualizazio teorikoen arabera. Ondorioz, kulturgile ilustratuari itsatsita egondako ohiko tradizioak eta agertoki instituzionalak, baita kulturgilearen ohiko estatutua bera ere gainbehera doaz poliki-poliki. Halaz ere, aro guztietan gertatu den bezala, kulturgileek

euren rolak eta nortasunak berreraikitze bestelako agertoki instituzionalak atzeman dituzte gaur egungo gizarte eredian ere. Hala, gizarte mugimenduek emantzipazioari lotutako tradizio intelektualak berriz asmatzeko gune egokia eskaini dutelakoan gaude. Izan ere, Beranduko Modernitateko gune sozial horiek zerikusia dute aro horretan sortu diren menderatze moduekin eta, hartara, garrantzi handia daukate mendekotasun harremanetan murgildurik dauden kulturetako eragileentzat.

Joan den mendeko 50 eta 60ko hamarkadetan gizarte mugimenduei buruz egin ziren lehen azterketetan, mobilizazio sozialak jokabide sozial desbideratuen parekotzat jo ziren (Smelser, 1989). Jokabide Kolektiboaren teoriaren ustez, modernizazio azkarrak era askotako galerak sortu zituen babes gutxiko talde sozialetan: zehazki esateko, talde horien estatus ekonomikoan, eragin politikoa sortzeko zeukaten ahalmenean, eraketa sozialean eta balio kultural tradizionalen onarpenean. Galera multzo horrek jokabide desbideratuaren esparrura bultzatu zituen zenbait talde. Hartara, garai hartako Jokabide Kolektiboaren azalpenaren oinarria modernizazio prozesuak sortutako bazterketaren eta alienazioaren ideien inguruan eratu zen. Alta, azken urteetako datu enpirikoek nabari erakutsi dutenaren ostean gizarte mugimenduei buruzko tankera horretako teorizazioari ezin zaio inolaz ere eutsi gaur egun. Dagoeneko inork ez du zalantzan jartzen egungo gizarte mugimenduen oinarri sozialek batik bat klase ertainek osatzen dutenik. Mugimenduon talderik esanguratsuen gisara diharduten klase ertainak, jakina, ez dira gizartetik at bazterturik bizi. Aitzitik, trebakuntza politiko sakona daukate eta indarrean dauden erakunde politiko eta ekonomikoekin elkarreaginean ari dira etengabe. Bestalde, mugimenduei ezin zaie gaur egun irrazionaltasuna egotzi euren oinarri sozialek gizartearen batezbesteko kultura kognitiboaren maila —hau da, gizartean dagoen ezagutza eta informazioa— oso goitik gaintitzen baitute. Hori erakusten du, behinik behin, gizarte mugimendu berrien parte-hartzaileen hezkuntza maila jasoak (Offe, 1988: 202).

Horrenbestez, egintza kolektiboaren ohizko argudioak baliogabetuta, bestelako galderak agertzen zaizkigu. Izan ere, zerk azaltzen du heziketa handiko klase ertainetako gizakien presentzia eta partaidetza gaur egungo mugimenduetan? Zerk bultzatzen ditu gizartean —ekonomikoki behinik behin— bazterturik ez dauden taldeak bide ez-kobentzionaletan edo ez-instituzionaletan jardutera, hainbestean non, egintza politiko eta sinboliko alternatiboak aurkeztera iristen diren? Zalantza izpirik gabe, galdera horien guztien erantzuna Beranduko Modernitateak berarekin ekarri dituen aldaketetan eta gatazka mota berrien ondorioetan bilatu behar da.

Izan ere, gizarte industrial garatuetan indarrean dauden razionaltasun ekonomikoaren eta politikoaren moldeen ondorio kaltegarriak ez dira honezkero klase baten barnean biltzen. Kalteak denboran eta espazioan heda-

turik daude, eta era askotako adierazpenak dauzkate. Horrela, gizarteko kide guztiak agertzen dira birtualki afektaturik, eta modu askotara gainera. Beranduko Modernitatean, gabeziaren esperientzia ez da dagoeneko langilearen rolari lotuta dagoen bizipena soilik, ezta bereziki haren baitatik sortzen den errealitatea ere. Esperientzia horrek hiritar oro hartzen du bere eraginpean. Foucaultek, hain zuzen ere, sakabanatze prozesuaren ondorioz, botereak gaur egun agertzen duen izaera berri hori nabarmentzen du. Halatan, autore horrek esaten duenaren harian, ez dago boterearen sortzaile bakarra den mekanismo zentral bat, ekoizpen industrialak esaterako. Aitzitik, haren ustez, botereak gizarte esparru guztiak inbaditu ditu gizarte garatuetan.

Botereak sortzen dituen kalteen sakabanatze sozialaren ondorioz, aldaketa kualitatibo izugarria gertatzen da menderatze sozialaren esparruan eta gizarte kontrolaren metodoetan. Gizarte kontrolaren mekanismoen eragina zabalagoa izanik, haren ondorioak orain arte gizarte kontrol esplizitutik at gelditutako bizitza eremuetan ere nabarmendu dira, bereziki bizitzaren eremu pribatuetan eta intimoetan. Ildo horretatik, Habermasek «bizitzamunduaren» kolonizazioaz hitz egin du, adierazteko erregulazio ekonomikoa eta politikoa ez dela mugatzen jokabide indibidualaren kanpoko hertsapen-tara. Hori gutxi balitz, razionaltasunaren eta arau teknokratikoen izenean, gizarte interakzio informalaren azpiegitura sinbolikoan eragiten du sistemaren razionaltasunak eta esanahiaren sorkuntza baldintzatzen du. Nolatan gertatzen da hori? Bada, besteak beste, medikuntza teknologiak, teknologiak psikiatrikoak, teknologia legalak eta hedabideak baliatu izan ditu gizarte-agindu eredu berriak. Hartara, Beranduko Modernitatean koakzio fisikoan baino mekanismo sinbolikoen kontrolean oinarritzen da menderapena. Izan ere, «kanpotik barrura» igaro da hertsapen moldea. Melucciren hitzetan, ekoizpenaren logikak gizarte harremanen eta gizabanakoaren identitatearen ekoizpena kutsatu ditu. Menderatze gune teknokratikoen kontrola eta manipulazioa, horrela, eguneroko bizitzan sartu dira arian-arian (Melucci, 1980: 217).

Gaur egungo gizarte mugimenduen eragileengan arreta jartzen badugu aise ikusten da aipatu diren irrazionaltasunen izaera ezagutzeko aukera gehien daukatenak eta irrazionaltasun horien eraginak modu kontzienteenean pairatu ahal dituztenak direla mugimenduetako eragile izan litezkeenak, hots, prozesu horien nondik norakoa interpretatzeko baliabide kulturalen jabeak.

Hezkuntza maila gizarte mugimendu garaikideen aktibismoa baldintzatzen duen faktore erabakigarria da, hainbat azterketak erakutsi duenaren arabera. Baina, gizarte mugimenduei buruzko literaturan klase ertain berrien partaidetzaren fenomenoa azpimarratu den arren, datu hori gizarte talde baten gaitasun kognitiboak adierazten dituelako baino ez zaigu hemen

garrantzitsua iruditzen. Beste modu batera adierazita, klase ertainez hitz egiten denean, hirugarren esparruan, zerbitzuetan, administrazioaren lanbide berrietan eta ongizate sisteman lan egiten duten gizarte sektoreei buruz hitz egiten da. Gizarte taldeok osatzen dituzten gizakiek, trebakuntza kognitibo maila jakin bat behar dute euren lana burutu ahal izateko. Gure ustez, ezaugarri horrek bereizten ditu beste ezerk baino gehiago beranduko gizarte modernoetako «klase ertainak». Beraz, mugimenduetako parte-hartzaileen multzo esanguratsua ez dugu hemen klase modura definituko, gaitasun kognitiboak partekatzen dituen talde gisa baizik.

Hartara, hezkuntza mailaren eta mugimenduetako partaidetzaren arteko korrelazioa nabarmena egiten da gizarteko hainbat talderi dagokionez. Alde batetik, heziketa formalaren maila jasoarekin batera, auzi «sistemiko» konplikatuko eta abstraktuei buruzko iritziak emateko gaitasuna eskuratzen da, arlo ekonomiko, legal nahiz teknikoetan. Bestetik, goi mailako heziketak independentziaz gogoeta egiteko —eta jarduteko— gaitasuna areagotzen du, eta besteengandik munduaz jasotzen diren interpretazioak eta teoriak modu kritikoan eztabaidatzeko ahalmena ematen du. Esan nahi baita, iritzi propioa sortzeko baliabide gehiago izateaz gain, gizaki heziak ez dauka inolako mendeotasun mekanikorik besteen iritziei buruz.

Gaitasun mota horri erantzen zaio, maiz, gizarte zerbitzuetan, hezkuntza sisteman eta informazioari lotutako lan eremuetan kokaturiko lanbidea. Klase ertainen lan kokaleku horiek dira, hain zuzen ere, irrazionaltasun eta gatazka gune berrietatik hurbilen dauden esperientzia eremuak. Halatan, ez da harrigarria azterketa enpirikoetan zenbait aldagai bat etortzea, batetik, gaur egungo gizarte mugimenduen planteamenduak babesten dituzten artean eta, bestetik, haien egintzetan parte hartzen dutenen artean —hala nola, heziketa maila, lanbidea (bereziki administrazioan, ongizatean edo sektore publikoan) eta kategoria soziala—. Izan ere, lanbide sisteman ere aldaketak gertatu dira hirugarren iraultza teknologikoaren ostean. Baina, Beranduko Modernitateko gizarteetako lan egituraren aldaketa ez ezik, oro har, sistema ekonomiko osoaren iraultza sumatzen da mugimenduen fenomenoaren atzean.

Meluccik dioen bezala, gizarte postindustrialek ez daukate gaur egun oinarri erabat ekonomikoa. Egitura ekonomikoen, politikoen eta kulturalen integrazio gero eta handiagoari esker ekoizten dute gizarte garaikideek. Ondasun «materialak», esaterako, sistema informatiko eta sinboliko izugarriak direla medio produzitzen eta kontsumitzen dira. Hori dela eta, gatazka sozialak ere sistema ekonomiko industrialetik kulturaren esparrura lekualdatu dira: horrela, gatazka horiek nortasun pertsonalean eta kolektiboan eragiten dute, eguneroko bizitzaren denboran eta espazioan sartzen dira oldarka, eta egintza indibidualaren motibazioak eta kultura ereduak desitxuratzen dituzte.

Gaur egungo gizarte konplexuak funtsezko kontraesanen etengabeko sortzaile dira. Alde batetik, barne bereizketa handiko sistema konplexu diren heinean. gero eta baliabide gehiago sortzen eta banatzen dute gizakiaren indibidualizazioa burutu dadin —indibidualizazioa dugu gizarte garaikideak ezaugarritzen dituen prozesu nabarmenetako bat (Beck, 1997)—. Bestela adierazita, gizakiaren autogarapenerako eta nortasun pertsonal nahiz kolektiboen eraikuntza autonomorako bitarteko franko jartzen dute gizakien esku. Izan ere, informazioan eta ezagutzan oinarrituriko sistema konplexuek ezin dute iraun ez badute euren atal indibidualen —neurri bateko— ahalmen autonomoa onartzen; hala, gizarte garaikideetan banakoek gai izan behar dute informazioa sortzeko eta jasotzeko. Ondorioz, sistemek banakoen nahiz taldeen autonomia hobetzeko ahaleginak egin behar dituzte, eta haien ahalmena ondu informazio sareetara iritsi daitezten.

Alta, unitate osagarrien autonomiarekin batera sistema konplexuek azken horien gero eta integrazio handiagoaren premia ere badaukate. Horrela, euren funtzionamendua ahalbidetzen duten baliabideetara zabaldu behar dute kontrola. Hartara, Beranduko Modernitateko gizarteetan botereak ezinbestean eragin behar du egintza indibidualaren sakoneko motibazioa eta ezinbestean manipulatu behar du esanahiaren sorkuntza prozesua, zeinaren bitartez gizakiek zentzua ematen dieten gauzei munduan (Melucci, 1985: 695). Menderatze sinbolikoa beste menderatze eredu batzuek eraginkortasuna galtzen dutenean agertzen da —indarrean oinarritu diren ereduak, batik bat—. Halarik ere, oraingo sistemaren helburua —integrazioa— aurreko menderatze ereduaren berbera da. Azken batean, menderatze sinbolikoak eraginkorra behar du izan gizakien egintzak aurrez ikusteko modukoak izan daitezten. Ildo horretatik, gaur egungo menderatze sinbolikoak tarte handia kendu dio bortxari, bortxa erabat ordezkatu ez badu ere.

Deskribatu dugun prozesu bera azaltzeko era askotako kontzeptuak erabili izan dira hizkera soziologikoan, hala nola «boterearen mikrofisika», Foucaulten ildoan (Foucault, 1979), edo hertsapenaren lekualdaketa —gizakiengandik kanpo ezarritako hertsapenetik gizakien barneko hertsapenerako iraganbidea burutu baita—. Funtsean, baina, gauza berdintsua adierazten dute kontzeptu horiek hitz desberdinak baliatuz. Laburbilduta esateko, boterea esanahia sortzen den gune sinbolikoak kontrolpean jartzera iritsi da gizarte garaikideetan. Bada, barne bereizketa handiko gizarte konplexuetan, kontrol mekanismoek esanahiak eraikitzen diren egintzaren gune sinbolikoak urratu dituzte.

Hori dela eta, ez soilik egintza kulturala baizik eta egintza politikoa ere menderatze eredu berrien interpretazioa ahalbidetzen duten kodeen ezagutzari loturik dago gero eta gehiago. Gaur egungo gizarteetan metatuta da-

goen ezagutza eta informazio multzoa handia da, baina ezagutza horretarako sarbidea ez da unibertsala. Aitzitik, gizartean mailakaturik dago. Baliabide sinbolikoen sarbide bereizgarriak baldintzatzen du, hartara, pentsamendu kritikoaren gaitasuna eta egintza politiko eraginkorraren ahalmena. Rifkinek *the Age of Access* deitu duena —haren iritziz «sarbideak» jabetzaren lekua hartu du gure gizarteetan (Rifkin, 2000)— gordintasan osoz aplikatu daiteke kulturaren esparruan eta kultura baliabideen banaketan.

Inglehartek ustez gizarte konplexuetako jarduera politikoak trebetasun batzuk eskatzen ditu. Haren iritzitan, gizarte modernoetan arazorik larrienak egoteak ere ez du lortzen gizaki taldeak mobilizatzea, azken horiek analfabetoak badira edo egoera behartsuan baldin badaude (Inglehart, 1991: 420). Inglehartek, azken finean, heziketa mailari lotutako gaitasun politikoek jardun politikoan daukaten garrantzia azpimarratzen du, horiek ahalbidetzen baitute parte-hartze politikoa eta komunikazio politikoa hobetzea. Gaitasunok *mobilizazio kognitibo* kontzeptuarekin izendatzen ditu (Inglehart, 1991: 374-381; 404-412; 1992: 72).

Arestian esan den bezala, Beranduko Modernitatean botere forma berriak eta baliabide berriak banatzen diren gunetan sortzen dira gatazkak. Gatazka eredu horien berri dauzkaten gizakien habitusa bat dator literatura soziologikoan, agian ez oso modu egokian, «klase ertain berri» modura izendatu diren talde sozialen gaitasunarekin. Izan ere, klase ertainen baitan biltzen dira menderatze eredu horiek interpretatzeko beharrezkoak diren gaitasun kognitiboak. Inglehartek mobilizazio kognitiboa deitzen duen ahalmen multzoa, gizarte mugimenduetako parte-hartzaileek ongi aski adierazten duten habitus mota bat da; habitus hori heziketa mailak ematen dituen baliabide kulturaleri eta politikoei dagokie, hain zuzen ere. Horrenbestez, baliabide kognitibo horietan jarriko dugu arreta, aipatu bitartekoak baitira mugimenduen esparruetan sortzen diren ezagutzak eta interpretazio markoak eraikitzeko oinarritzko materialak.

2. Gizarte mugimenduak ezagutza berrien sorkuntza gune: mugimendu intelektualak

Gizarte mugimenduen jarduerak oinarritzko dimentsio kognitiboa dauka. Mugimenduen esparruan, enmarkatze prozesuen bitartez (*framing processes*) errealitatearen interpretazio marko alternatiboak eraikitzen direnean (Snow, Benford, 1988; 1992; Hunt, Benford, Snow, 1994), baliabide kognitiboak sortzen eta erabiltzen dira etengabe eraikuntza prozesu horretan. Beste modu batera adierazita, mugimenduen jardunean oinarritzkoa da ezagutzaren kategoria. Izan ere, Bergerrek eta Luckmannek aspaldi adie-

razi zuten bezala, ezagutza funtsezko kategoria dugu errealitatearen gizarte eraikuntza orotan (Berger, Luckmann, 1979).

Sarritan jakintza akademiko eta formalarekin parekidetzen da ezagutzaren kontzeptua. Halaz ere, era askotako ezagutzak daude. Gure gizartean bi adiera nagusi hartu ditu kontzeptuak. Eskuarki ezagutza formala eta informala bereizten dira, hots ezagutza profesionala eta herritarra. Alde batetik, ezagutza zientifikoa gailendu da Beranduko Modernitateko gizartean legitimitaturik dagoen ezagutza eredu modura. Beste aldetik, eguneroko bizitzako ezagutza dago, ezagutza arrunta, oinarri zientifikodun zein zientifikorik gabeko sinesteetan funtsatutakoa. Egon badaude bien arteko loturak ere. Izan ere, Beranduko Modernitatean lehenengo ezagutza motak gero eta gehiago elikatzen du gizakien sen oneko ezagutza edo ezagutza arrunta deritzona (common sense knowledge).

Gizarte mugimenduek, hain zuzen ere, bi mota horietako ezagutza sortzen eta baliatzen dute. Lehenik sen oneko ezagutza erabiltzen dute, ezinbestean erabili ere, gizartean une historiko jakin batean nagusi den ezagutza baita. Baina, horrekin batera, jakintza berezituak eta landuak ere baliatzen dituzte, kulturgileek, zientzialariek eta adituek mugimenduaren esparruan sortutakoak edo landutakoak. Zenbait autorek adierazten duten bezala, gizarte garaikideetan aldaketak gertatu dira ezagutzak ekoizteko moduetan. Hala, ezagutza zientifikoak diziplinarteko egoera gero eta irekiagotan sortzen dira eta, aldi berean, gero eta gehiago dira, ahalmenez, ezagutza horiek ekoizteko gai diren guneak —aipatu aldaketek, jakina, zientziaren eta teknologiaren aurrerapenek gizartera ekarri dituzten ondorioekin eta, hartara, piztu duten interes publikoarekin zerikusia daukate (Gibbons *et al.*, 1997: 11-19)—. Nolanahi ere, mugimenduen barnean ezagutza berezituak bultzatzen dituzten interes sozial indartsuak agertzen dira maiz, kultura kapital handia metatzen duten testuinguru sozial trinkoak eratzen baitira haien esparruan. Interpretazio marko berriak aldarrikatzen dituztenean, mugimenduak ahalegintzen dira kulturgileek landutako jakintza berezitu horiek gizarteak onartutako sen oneko ezagutza bihur daitezen. Azken batean, ezagutza arrunta eztabaidan jartzen ez den ezagutza da. Bestela adierazita, ezagutza horrek garai historiko batean eta indarrean dagoen kultura batean mundu guztiak jakintzat ematen duena jasotzen du. Transfigurazio hori egiteko asmoz, gure gizarteetako ideien merkatu lehiakorretan baliabide zientifikoak eta berezituak erabiltzen dira; kulturgileek, zientzialariek eta adituek gune horietan dihardute ezinbestean. Bada, sen oneko ezagutzaren —hau da, «ebidentziaren»— estatusa lortzeko lehian dauden definizio sozialak asko izaten dira eta legitimitatea erdies- teko lehia sinbolikoak korapilo handiak dauzka gizarte konplexu batean. Hori dela eta, gizarte eragile guztiek —gizarte mugimenduek barne— baliatzen dituzte ahalik eta lanabes sinboliko eraginkorrenak.

Azken urteetan zabaldutako prozesuaren ondorioz, arrazoiaren kritikak auzitan jarri ditu jakintza legitimoak. Zehatz esanda, kritika horrek ezagutza zientifikoaren zilegitasunaren erlatibizazioa ekarri du. Ildo horretatik, zientziaren soziologoek ezagutza zientifikoa sozialki eraikitzen dela erakutsi nahi izan dute: hori frogatu asmoz, antropologoek kultura ezezagunak aztertzean hartutako rol berbera berenganatu dute soziologoek esparru zientifikoan eta, etnometodologoek antzera, zientzialarien jokabide erritualizatuak behatzera hurbildu dira laborategietara. Modu horretan argitara eman dute zer nolako negoziaketan bitartez ezartzen den ikerketa zientifikoaren egia eta nolatan manufakturatzen diren kontzeptuak eta teoria zientifikoak. Maila epistemologikoan, konstruktibismo sozialak egia zientifikoaren erlatibizazioa ekarri du berarekin batera.

Halaz ere, ezagutzaren gizarte eraikuntzari dagokionez guztiz garrantzikoak diren galderak geratu dira erantzunik gabe planteamendu horietan. Nondik sortzen dira ideia zientifiko berriak? Beti eta ezinbestean sortzen al dira komunitate zientifikoaren baitan? Non dago orduan gizartearen eragina ezagutzaren garapenean? Zientzialariek gain, ez al daukate beste gizarte eragile batzuek —eta beste gizarte prozesu batzuek— inolako eraginik zenbait une historikotan gertaturiko ezagutza aldaketetan?

Eyermanek eta Jamisonek uste dute ezagutza zientifikoaren eraikuntza sozialean galdutako kate-maila aurkitu dutela gizarte mugimenduetan (Eyerman, Jamison, 1991). Bi autore horien iritzitan, ezagutza zientifikoa gizarte mugimenduen eraginpean dago, era askotan egon ere. Haien aburuz, xvii. mendeko zientziaren ideia bera, filosofia esperimentera modura, Britainia Handia Iraultzailearen garaiko erlijio mugimenduen testuinguruan sortu zen. Geroago, xviii. eta xix. mendeetan, zientzia eta diziplina guztiak gizarte mugimenduen natura eta gizarteari buruz egindako galderen ondorioz sortu ziren. Eyerman eta Jamisonen ustez, gure garaian ere gizarte mugimenduen barnean garatutako ezagutza interesari egotzi ahal zaizkie zuzenean ezagutza esparru berriak, egitura kontzeptual berriak, rol intelektual berriak baita arazo zientifiko berriak ere (Eyerman eta Jamison, 1991: 54).

Aipaturiko amerikar soziologoek ikuspegi zeharo interakzionista eta horizontala eskaintzen dute gizarte mugimenduen barneko ezagutzaren sorkuntzari dagokionez. Horrela, uste dute gizarte mugimenduen partaidetzak gizarte ikasketa bat jartzen duela abian; ikasketa hori kognitiboa da, funtsean. Mugimenduetako partaide guztiak daude ikasketa horretan murgilduta, inolako bereizketarik gabe. Beraz, gizarte mugimenduetako aktibistek «eginez» eta jardunez ikasten dute, ingeniari profesionalen bezainbesteko mailan bederen. Ildo horretatik, gizarte mugimenduak «praxi kognitibo» gisa aztertzen dituzte autoreek, mugimenduen sortutako ezagutza jardun kolektibo horren emaitza baita. Eyermanen eta Jamisonen ikus-

moldean, ezagutza ez da dohain indibidualaren ondorioa, ezta Ikerketa eta Garapen sistemaren elkarreragin sistematikoen etekina ere. Aitzitik, mugimenduen barnean, mugimenduen artean eta mugimenduen eta aurkarien artean burututako elkartzeko sozialak emaitza da ezagutza, haien ustetan (Eyerman, Jamison, 1991: 57).

Ikasketa sortzaile hori («praxi kognitibo» deritzetena) mugimenduen parte-hartzaileek aurretik ezagut ezin zituzketen elkarreraginetan gauzatzen da; esaterako, euren jarduerak eztabaidatzen dituztenean, egintzak prestatzen dituztenean, etorkizunaz mintzatzen direnean eta iraganaz gogoeta egiten dutenean garatzen da. Ikuspegi interakzionista batetik abiatuz, Eyermanek eta Jamisonek bazterrean utzi nahi dituzte plateamendu bipolarrak, alegia, gizarte mugimenduetako aktibistak bi kategoriatan banatzen dituzten plan-teamenduak: hala nola, «liderrak» eta «mendekoak», «antolatzaileak» eta «kide indibidualak», «intelektualak» eta «ezjakinak». Irizpide horren arabera, maila kognitiboan ere haien ustez mugimenduaren parte-hartzaile guztiak dira, hein batean, mugimenduaren «intelektualak», euren aktibismoaren bitartez mugimenduaren nortasun kolektiboaren eraikuntzan jarduten dutelako (Eyerman, Jamison, 1991: 94). Izan ere, mugimenduaren barruan burutzen den jardura intelektualen sorta oso zabala da, liderrek eta intelektual legitimoek modu ikusgarrian egiten dituzten ohiko egintza intelektualak baino askoz ere zabalagoa. Haatik, autoreek azpimarratu nahi dute azterketa gehienetan mugimenduaren eguneroko jardura intelektualen multzo hori ez dela modu egokian jasotzen, arreta guztia liderren, bozeramaileen eta antolatzaileen zuzendaritza intelektualean jartzen delako. Horregatik, mugimenduaren esparruan diharduen ohiko intelektual profesionalaren aurrean Eyerman eta Jamison «mugimendu intelektualaz» mintzo dira.

Nor da beraien ustetan «mugimendu intelektual»? Jakina denez, kultur-gilea testuinguru sozial eta instituzional jakin batean eratzten da intelektual gisa, hau da, tradizio batean txertatuta agertzen da eta tradizio horrek definitzen ditu hark bete beharreko ezagutza teknikoak, ebaluazio irizpideak eta kontsakrazio arauak. Eyermanen eta Jamisonen aburuz, mugimenduei buruzko ohiko azterketetan mugimenduetatik at eratutako intelektualak baino ez dira aintzat hartu eta haien lidergoa baino ez da ikusi mugimenduen jardura kognitiboa landu denean. Halatan, mugimendutik kanpo sortutako kultur-gileak unibertsitatean, zientziaren esparruan edo ikerketan irabazi du kultura zilegitasuna, bere zerbitzu sinbolikoak mugimenduaren alde jarri baino lehen; ez da mugimenduaren garapenarekin batera trebatutako intelektual izan.

Gehienetan era horretako intelektualak baino ez da kontuan hartu gizarte mugimenduei buruzko azterketetan. Ez da zaila horren arrazoa aurkitzea. Tradizio marxistatik datorren intelektualei buruzko «klase analisi»

inplizitu bat dago ohiko ikuspegi horietan guztietan. Zehazkiago esateko, XIX. mende amaierako alderdi sozialdemokraten osaketaren garaitik datorren intelektual ereduaz mintzo gara, orduan intelektual askok parte hartu baitzuen langileriaren mugimenduan. Kautskyk Alemanian eta Leninek Errusian funtsezkotzat jo zuten intelektuala langile mugimenduaren kontzientzia iraultzailea garatzeko. Intelektualak, termino leninistetan, bere burua ordezkatu ezin duen klase baten interesak «ordezkatzeko» ditu, gizateriaren interes unibertsalak ideologia sozialistan adieraziz. Izan ere, langileek «langile klasearen kontzientzia» besterik ezin dute azaldu. Leninen ustez —eta Eyermanen eta Jamisonen iritziz intelektualen ikertzaile guztiak kokatzen dira hein batean tradizio leninistan— aktibistek edo masek berez adierazi ezin dituzten balio-nagusi multzo bat ordezkatzeko dute intelektualak.

Bai mugimenduen ezagutzaren sorkuntzari dagokionez bai mugimenduetan diharduten intelektualei dagokienez, eskema dualista batetik abiatzen dira Eyerman eta Jamison. Mugimenduetan parte hartzen duten ohiko intelektual «profesionalak» eta kontsakratuak daude alde batetik eta, beste aldetik, «mugimendu intelektualak». Autoreen azterketan azken horiek hartzen dute izugarritzko garrantzia, lehen kategoria, intelektual kontsakratuarena, berriz, analitiko bazter uzten dute. Izan ere, euren usteetan, mugimenduek berrikuntza intelektualerako guneak zabaltzen dituzte, besteak beste, kulturgile berriak trebatzeko esparru kognitiboak eraikitzen dituzte. Prozesu sozial eta politiko diren heinean, gizarte mugimenduak eguneroko bizitzak ezarritako ohiturak eteteko gune egokiak izan ohi dira; halatan, nortasun eta rol sozial berriak frogatzeko aukerak ematen dituzte. Praktika kognitiboari dagokionez ere, ezarritako jarduera intelektualak ez ezik jarduera intelektual berritzaileak trebatzeko esparru bilakatzen dira mugimenduak. Hartara, intelektual berriak, zehazki mugimendu intelektualak, sor daitezten aukerak irekitzen dituzte. Nolatan gertatzen da hori? Mugimenduek esparru publikoak sortzen dituztenean, adierazpen publikorako gune bilakatzen dira. Haien barnean, prestakuntza formalik edo aintzatespen ofizialik gabeko gizakiek —gizaki guztiek potentzialki— gaitasun berriak eskuratzeko era daukate, baita gaitasun horiek praktikan jartzeko ere. Horrenbestez, Eyermanek eta Jamisonen berdintasunezko jarduera intelektualen ahalmena aurreikusten dute mugimenduen barnean.

Hartara, Eyermanek eta Jamisonen aztertzen dituzten mugimendu intelektualek mugimenduaren testuinguruan eratzen dute euren eginkizuna —eginkizun horrek gehienetan ez du batere legitimitaterik izaten beste testuinguru intelektualetan—. Intelektual horiek, beren zereginen bitartez, aldi berean gizarte mugimenduaren ezagutza interesak eta beren nortasun kognitiboa antolatzen dituzte. Halatan, mugimendu intelektualek mugimendua osatzen den une berean osatzen dute intelektualaren

rola ere: euren nortasun indibiduala mugimenduaren nortasun kolektiboa eraikitzen den prozesu interaktibo berean eraikitzen da. Ezaugarri horrek bereizten ditu (Eyerman, Jamison, 1991: 98).

Ekarpen interesgarriak egiten dituzten arren, gure ustetan Eyermanek eta Jamisonen ezagutzaren sorkuntza eta intelektualen partaidetza azaltzeko baliatutako eredu interakzionistak eta konstruktibistak hutsune nabarmenak ditu, batik bat kulturgileek egungo gizarte mugimenduetan betetzen duten eginkizunari dagokionez. Ekarpenean artean ohiko eskema leninisten kritika aipatu behar da; egiazki, parte-hartze intelektualaren proposamenak ezin dira dagoeneko eredu horretan oinarritu.

Izan ere, XIX. eta XX. mende hasierako ohiko intelektual konprometitua goi mailako kulturaren hezitako elite bateko kide dugu. Intelektual horrek eskuarki formakuntza humanista zeukan, eta «historiaren eta gizartearen legeen» ezagutza aitzaki hartuta «besteen gaineko» ikuspegia erabiltzen zuen behin baino gehiagotan. Hartara, langile mugimenduko intelektual gisa zeukan zeregin praktikoa mugimenduko beste eragileen adimenean eta egintzetan eragitea zen, testu idatzi eta mintzatuen bitartez, baita antolakuntzaren bitartez ere. Marx eta Engels ditugu horren adibide klasikoak. Haien antzera, langile mugimenduko intelektual engaiatuak ideologo eta maisu gisa ziharduen; askotan berak erabakitzen zuen zer zen eztabaidagai eta nor zen gauza eztabaidan parte hartzeko.

Ildo horretatik, egokia da bi autore amerikarrek egiten duten kritika. Bada, gaur egungo mugimenduetan parte hartzen duten kulturgileak hemeretzigarren mendeko «ideologoak» baino askoz ere mugatuago daude ustezko zuzendaritza eginkizunetan. Euren zeregin intelektuala berezituagoa da ezinbestean. Arestian ikusi dugun bezala, egungo gizarte mugimenduen oinarri soziodemografikoak kontuan hartuta, aktibisten heziketa mailari erreparatzen badiogu esan dezakegu gizarte mugimendu garaikideak «intelektualen mugimenduak» direla, alegia, kultura kapital handia metatzen duten gune sozial izugarri garrantzitsuak direla. Hartara, buruzagi hezien eta «mendeko eskolagabeen» artean behinola zegoen ustezko aldea gutxitu egin da gaur egun—desagertu ez bada egin— gizarte mugimenduetan.

Baina, ez deritzogu guztiz egokia kritikaren ondorioari. Planteamendu erabat elitistari beste muturreko ereduak kontrajarri diote Eyermanek eta Jamisonen. Halatan, eurek proposaturiko ereduak, mugimenduaren esparruari dagokionez behinik behin, baliabide kognitiboan banaketa guztiz berdinzalea dela ematen dute aditzera, hau da, mugimenduen esparruan gizaki orok dauzkala aukera berberak rol eta jarduera intelektualak burutzeko inolako mugarik gabe.

Maiz, gizabanakoen ahalmen sortzaileak eta eraikitzaileak nabarmendu nahian, paradigma konstruktibistek eta interakzionistek albo batera uzten dituzte esparru sozialean diharduten egiturazko hertsapenak. Izan ere, ikusmolde horietan gizakien gaitasun sortzailea jarri nahi da agerian. Eyermanek eta Jamisonek ere gizarte mugimenduetako parte-hartzaileek euren jardunean eraikitzen duten gune kontzeptual eta kognitibo berrietan jartzen dute arreta. Azpimarratu nahi dute, bestalde, eraikuntza hori, ez dela soilik elite batzuen lanaren emaitza, ezpada parte-hartzaile guztiena, mugimenduaren jarduera multzoan era askotako egintza intelektualak burutzen baitira.

Azken urteotako soziologian indar handiz aldarrikatu da gizabanakoen gaitasun sortzailea, alegia, agentziaren lehentasuna egituraren aurrean. Halaz ere, nabarmendu nahi dugu zeharo desberdinak diren bi ideia nahasten direla hemen. Alde batetik, gizon-emakumeen izaera ontologikoari dagokion sorkuntza sinbolikorako gaitasuna ez da besterik gabe hezurmamitzen edozein egoera sozial eta historikotan bizi diren gizabanakoen baitan. Gizaki bakoitzak bere baldintzapen sozialen arabera kulturak kapital bat eskuratzeko du. Kultura kapitalak eta habitusak ezartzen dituzte gizabanakoak garatu ahal dituen jarduera intelektualen mugak eta baldintzak. Beraz, gauza bat da ahalmen ontologikoa eta beste gauza bat da gizarte baldintzek berezko ahalmen horri ematen dioten moldea edo egokitzapena; azken hori habitusean hezurmamitzen da.

Soziologian eta, oro har, gizarte zientzietan, agentziaren eta egituraren artean sortzen den etengabeko eztabaidak sormena eta determinazioa jartzen ditu aurrez aurre. Bien arteko tentsioa gizakia eta gizartea kontrajartzen dituen oposizio berbera da. Nolanahi ere, gizartean bizi beharrak gizakiaren ustezko ahalmenak murriztu egiten ditu; zehazkiago esanda, ildo batzuetatik bideratzen ditu ahalmen horiek. Bestalde, auzi korapilatsu horretan nahasita dago menderatzearen arazoa. Izan ere, gizarteak ezartzen duen determinazioa garai eta une historiko jakin batean indarrean dagoen gizarte ordenarena izan ohi da; determinazio hori inkontziente modura jasotzen du gizakiak. Hartara, gizarte zientzietako paradigma subjektibistetan determinazio eta egiturazko hertsapen horiek baztertzen direnean, gizabanakoaren ustezko gaitasun sortzaileak soilik aintzat hartuz, gizartetik at dauden gizabanako ez-errealak irudikatzen dira: parte-hartzaile politiko idealak diren hiritarrak edo gaitasun intelektual ustez unibertsalak dauzkaten gizakiak, esaterako. Horrelakoetan, ordea, ezkutatu egiten dira gizarteko esparru bereziekin —esparru politikoak, kultura esparruak eta abar— eskatzen dituzten prestakuntzak eta habitus landuak.

Paradigma subjektibistek ez dute zehazten zer nolako baldintza sozialak bete behar diren «berezko» giza gaitasunak burutu ahal daitezen. Bada, gizartean era guztietako baliabide berezituak izan ohi dira urriak: baliabide

ekonomikoak, politikoak nahiz kulturalak. Urritasunak sozialki baliotsu egiten ditu bitarteko horiek eta haien gizarte banaketa asimetrikoa eragiten du. Urritasun hori, jakina, ezin da modu kuantitatiboan ulertu, logika sozial baten barruan baizik. Esaterako, gaur egungo kulturaren esparruan ezagutza eta informazioa izugarri handitu eta zabaldu dira, baina ezagutza baliabideen eskurapen bereizgarriak sortzen eta birsortzen dira etengabe. Hartara, baliabide kulturalak modu bereizgarrian banaturik dauden gizarte ordena batean, ezin da pentsatu demokrazia kulturalik egon daitekeenik praktika kognitiboetan. Irizpide hori baliagarria da edozein gizarte esparrutan, baita gizarte mugimenduetan ere. Esaterako, haien baitan, kultura sortu eta kultura dibulgatu egiten duten eragileak bereizten dira modu nabarmenean (Lofland, 1995: 205). Bestalde, gizarte mugimendu guztiek ez dute kapital kognitibo bera metatzen eta, ondorioz, ez daukate gaitasun bera bitarteko zientifikoak baliatzeko eta eskariak egiteko komunitate zientifikoari (Bourdieu, 1997a: 73).

Egia da gizarte mugimenduek eskuarki eraketa molde horizontalak izaten dituztela eta, salbuespenak salbuespen, hierarkia sistema ahulak baliatzen dituztela antolakuntza moduetan. Bestalde, arestian esan bezala, parte-hartzaileen kultura maila ez da nolana hikoia izaten. Haatik, harremanen berdinketak eta giza baliabideen kultura trinkotasunak ez dakarte berez kultura parekidetasuna mugimenduen barnera. Heziketa maila jasoak ez du esan nahi partaide guztiek ahalmen intelektual berberak eduki behar dituztenik, are gutxiago, jarduera intelektual berezituak burutzeko gauza izango direnik. Kontuan hartu behar da, Beranduko Modernitateko sistema konplexuetan arazo sozialen formulazio eta ekoizpen tresnak sofistikatua eta berezituak direla zeharo. Gizarte mugimenduetan ezagutza berezituaren eskari handia sortzen da, hain zuzen ere, mugimenduak arazo sozialen eraikuntza esparruak direlako euren interpretazio markoak sortzen dituztenean. Baina, lehia sinbolikoen testuinguruan, arazo publiko legitimoak eraikitzeke dauden zailtasunek agerian uzten dituzte prozesuaren oztopoak. Legitimitatearen gatazka irabazteko, gizarte mugimenduek ezinbestean daukate kulturgileen laguntzaren premia, egungo gizarteetan beste edozein erakundek irauteko daukan bezalaxe. Horrenbestez, kulturgilea, aktibista nahiz profesional modura, ez da edozein parte-hartzaile gizarte mugimenduen barruan, Eyermanek eta Jamisonek planteatzen duten bezala.

Bestalde, bat gatzon Estatu Batuetako autoreekin mugimendu baten praktika kognitiboa gauza konplexua dela onartzen dutenean. Hori horrela bada, era askotako jarduera intelektualak egiten dira mugimenduen barnean: eguneroko zereginetan txertaturik dauden egintza kognitibo xumeenak nahiz lanketa sinboliko sofistikatuenak barnean hartzen dira haien jardunean. Halatan, egintza konplexuen eta xumeen egileak ez dira berberak eta ez daukate aginte sinboliko maila berbera ere. Halaber, egintzen eragina ere ezin da parekoa izan mugimenduaren norabide estrategikoan. Nola jaso aniztasun

hori muturreko eredu murriztaileak baztertzen baditugu, alegia, kulturgileen ohiko eskema elitista, batetik, eta eskema interakzionista guztiz horizontala, bestetik, albo batera uzten baditugu?

3. Harremanezko ikuspegia gizarte mugimenduetako intelektuaren azterketan: askotariko tradizio intelektualak mugimenduetan txertatuz

Gure ikusmoldean gizarte mugimenduek ez dute barne entitate homogeneo eta bedintasunezkoa osatzen. Aldiz, harremanezko gune modura eratzten dira; hitz batean, esparrua eratzten dute, Bourdieuk esparruaren kontzeptuari (champ) ematen dion adieran (Bourdieu, Wacquant, 1992: 72). Orain arte, mugimenduei buruzko azterketa askotan antolakuntzaren dimentsioa azpimarratu da. Hartara, batez ere ikusgaitasunari dagokionez, azterketa horietan mugimenduek osatutako erakundeak izan dira behaturiko osagarririk garrantzitsuena. Hala, luzaroan, mugimenduen antolakuntzaren ikuspegia gailendu da azterketa askotan; organizazioak analisiaren elementurik hurbilen eta agerikoen bilakatu dira. Halarik ere, gure analisisan mugimenduen dimentsio sinbolikoa eta kognitiboa nabarmentzen ahalegintzen garenez, maila sakonago batean, uste dugu gizarte mugimenduak eragile anitzez osaturiko gune kognitiboak ere badirela, hots, askotariko gizaki, talde eta erakundeek eraikitzen dituzten esparru kontzeptualak eta intelektualak direla, eta horiek indarrean dauden errealitatearen definizioen ordezkoko markoak artikulatzen dituztela. Hartara, gizarte mugimenduak ezagutza ekoizle dira. Baliabide sinboliko asko sortzen eta mobilizatzen dute euren helburuak erdiesteko, alegia, ezagutza baliatuz, errealitatearen bestelako interpretazio markoak eraikitzeko. Baliabide horien artean, gizarte garatuetako lehia sinbolikoetan premiazoak diren era guztietako kulturgileak eta kultura bitartekoak daude.

Mugimenduaren nortasuna —behin-behinekoa betiere— esparruan parte hartzen duten eta elkarrekintzan dauden eragile eta erakundeen arteko gatazken eta tentsioen bitartez osatzen da, gune kontzeptual horren inguruan definizio bat baino gehiago egoten baita lehia maizenetan. Horrenbestez, mugimenduaren batasuna, lortzen denean, lehia horien emaitza izan ohi da, alegia, hainbat eragileren arteko behin-behineko adostasunaren ondorioa. Zenbaitetan, mugimenduan gailentzen den definizio nagusia besterik ez da publikoki ezagutzen, beste interpretazio batzuk mugimenduaren barnean isilduta geratzen baitira. Nolanahi ere, arrakasta daukanean, ideia, pentsamendu eta interpretazio marko berrien sorrera eta artikulazioaren bitartez definitzen da mugimendua gizartearen aurrean. Bestalde, ez da ahaztu behar mugimenduan arrakastatsu bilakatu den errealitate definizioa hala izan dela,

behin baino gehiagotan, aukera politikorako egitura jakin bat (political opportunity structure delakoa) mesedegarri izan duelako.

Esparruaren kontzeptuak modu egokian uzten digu irudikatzen jardue-
ra intelektualen eta kulturgileen egoera aniztasuna gizarte mugimenduen
barnean. Alde batetik, intelektualen unibertsoan dauden era askotako asi-
metriak, hierarkiak eta desberdintasunak jasotzeko aukera ematen du, har-
tara, «intelektual elitista»/«ezjakin» eredu bipolarren eskema murriztaileak
ipinitako muga estuak gaingintzeko aukera ere. Bestetik, esparruaren kon-
tzeptuak eragile guztien arteko harreman konplexuak, gatazkak eta tentsioak
behatzeko beta eskaintzen digu. Hartara, mugimenduaren barnean kulturgile
bakoitzak daukan kokapenaren, kapital kulturalaren eta kontsakarazio proze-
suen berri ematen digu.

Ildo horretatik, mugimenduetan dagoen ekoizpen kognitiboaren premia
handia izaten denez, era askotako tradizio intelektualetan txertaturik dauden
kulturgileak parte hartzen dute gaur egungo gizarte mugimenduetan. Modu
berean, mugimenduek molde askotako baliabide sinbolikoak erabiltzen di-
tuzte euren jardun intelektualetan. Tradizio intelektual horiek, jakina, mol-
datu eta egokitu egin dira mugimenduen barneko eginkizunean. Izan ere,
tradizio intelektualaren kontzeptuak barnean hartzen ditu kulturgileen garai
eta testuinguru jakin bateko kultura jarduerak eskatzen dituen bai berariazko
gaitasunak eta ezagutza teknikoak (Shils, 1977: 142) bai ezagutza politiko-
kulturalen nagusi diren ereduak ere (Eyerman, 1994). Hartara, kulturgilea-
ren egintza kulturalaren nahiz politikoaren testuinguru aldaketa gertatzen
denean —gizarte mugimenduen testuingurua dugu orain kulturgilearen
agertoki berria— egoera horretatik tradizioaren egokitzapena ondorioztatzen
da ezinbestean. Gaur egungo gizarte mugimenduak, hain zuzen ere, ohiko
tradizio intelektualen birmoldaketaren testuinguruetakoa bat izan dira Beran-
duko Modernitatearen gizarteetan. Beste era batera adierazita, kulturgileek
tradizio intelektualak birdefinitu eta aldatu dituzte euren interes berrien
arabera eta, horrela, beste tradizio batzuei atea ireki dizkiete egungo gizarte
mugimenduen barnean.

Zeintzuk dira gaur egungo mugimenduetan atzematen ditugun tradizio
intelektual horiek? Mugimenduen esparruan rol kulturala betetzen duten
kulturgileen artean, intelektual akademikoen eragina aipatu beharko genuke
lehendabizi. Izan ere, akademikoek osatzen dute, bai modu kuantitatiboan
bai kualitatiboan, talderik garrantzitsuena kulturgile modernoan artean
(Coser, 1968: 259). Kulturgile akademikoen itzala unibertsitateak eta ber-
tan sortzen den ezagutza legitimoak gizartean daukaten nagusitasunetik
ondorioztatzen da. Unibertsitate esparruan biltzen dira egungo gizartearen
iraupenerako oinarrikoak diren era askotako jardueira intelektualak. Gizarte
modernoaren birsorkuntzari lotutako zereginak unibertsitateak bereganatu

ditu neurri handi batean, hala ezagutza eta kultura tradizioen transmisioa nola ikerkuntza zientifikoa; oro har, goi mailako ia ekoizpen sinboliko guztia haren barnean burutzen da gaur egun. Unibertsitateak prestatzen ditu kultura eliteak, eta kultura esparruan beharrezkoa den habitusaren eraikuntzan hartzen du parte modu erabakigarrian. Horiek horrela, unibertsitateko akademikoen baliabide sinbolikoak, erantsita daukaten legitimitate balioa dela eta, eragin handikoak dira gizarte garaikideetan. Hartara, zilegitasuna erdiesteko lehian, kulturgile akademikoen premia larria sortzen da proiektu sinboliko orotan, baita gizarte mugimenduetan ere. Izatez, gizarte mugimenduen ezauzgarri nagusia Beranduko Modernitatean indarrean dagoen gizarte ereduari erronka sinbolikoak ezartzea izan ohi da (Melucci, 1994: 142).

Kulturgile akademikoen parte-hartzea garrantzitsua izanik, ez da tentsiorik gabe burutzen muimenduen barnean, mugimenduen ezagutza eskariek, sarritan, onartuta dauden kultura zilegitasunaren mugak gainditzen dituztelako. Dakigunez, kulturaren ekoizpena eta nortasunaren definizioa zeharo erabakigarriak dira gizarte mugimenduen osaketarako eta egintza kolektiborako. Kulturgileek programak, estrategiak eta jardueren interpretazioak egitean nortasun kolektibo horien eraikuntzan laguntzen dute. Halaz ere, gizarte mugimenduek ordezkatzten dituzten nortasunak eta aldarrikapenak ez dira beti aise onartzen gizartean. Mugimenduek egiten dituzten errealitatearen definizioak behin baino gehiagotan gatazkatsuak izaten dira indarrean dagoen gizarte ordenarentzat. Are gehiago, mugimenduek eratutako irudikapenak eta sortutako ezagutzak kultura legitimazioa daukaten erakundeetatik at geratzen dira askotan. Ezagutza berrien sorreran inplikaturiko kulturgileak gatazka horietan nahasirik egon ohi dira (Ecoffier, 1995: 21, 22).

Mugimenduek egintza kolektiboa bultzatzeko izaten duten aukera ezagutza berrien eraikuntzaren mende egon ohi da. Premia horrek maiz unibertsitatean sortutako ezagutza molde batzuen kritika eragin du mugimenduen barnean. Gizarte mugimenduen eta unibertsitatearen arteko tentsioek era askotako adierazpenak izan dituzte: kulturgile «legitimoen» eta mugimenduetan sortutako intelektualen arteko eztabaidak zenbaitetan, eta akademiako kulturgile nagusien eta mendekoen artekoak, beste zenbaitetan. Mugimenduen esparruetan gertatzen diren lehia sinboliko horiek gatazka kognitiboak eta politikoak dira aldi berean.

Mugimenduen eta haien aurkarien artean ezagutza lehia modura irudikatzen diren borroka politikoetan, zenbaitetan unibertsitateko kulturgileak izan ohi dira protagonista eta beste zenbaitetan mugimenduan sortutako kulturgileak. Baina, bi kategorien legitimitatea eta kultura agintaritzza eskuarki ez dira maila berekoak izaten gizartean. Bestalde, unibertsitateko kulturgileen eta mugimenduetan sortutako intelektualen arteko tentsioak mugimenduen barruan ere gertatu daitezke, batzuen eta besteen interesak ez baitira

berdinak izaten. Erabiltzen dituzten baliabide kognitiboak, besteak beste, ez dira maila berekoak. Desberdintasuna kokapen sozialean eta baliabide materialak eskuratzeko ahalmen bereizgarrian ere islatzen da. Akademikoek, aktibistek ez bezala, segurtasun materiala izaten dute gehienetan, eta unibertsitateko pribilegioak gozatzeko aukera paregabea.

Halarik ere, badira gizarte mugimenduetan partaide diren akademikoak, alegia, euren ezagutza berezituak baliatuta mugimenduen praxi kognitiboaren eraketan parte hartzen duten unibertsitate intelektuak. Gizarte mugimenduen ezagutza alorretan lan egiten duten kulturgile akademikoek maiz mendeko kokapena izan ohi dute unibertsitate esparruan eta ikerketa erakundeetan. Izan ere, mugimenduen interesei itsatsitako ezagutza alorak ez dira ospe handikoak izaten akademiaren esparruan —batik bat, mugimenduak instituzionalizatuta ez daudenean edo indar politikorik irabazten ez duten bitartean—. Mugimenduek euren hastapenetan sortutako marko kognitiboek zalantzatan ipintzen dituzte gizartean nagusi diren definizio sozialak eta, aldi berean, kolokan jartzen dituzte ezagutza legitimoen oinarriak. Ondorioz, mugimenduen barnean betiko ezagutzen berrikuspena eta bestelako ezagutzen premia aldarrikatzen da marko horiek eraikitzeko. Ildo horretan, betiko ezagutzak berrikustea eta ezagutza berriak mundu akademikoan integratzea lan nekeza izaten da. Burutzen denean, integrazioa unibertsitate esparruaren bazterretan hasten da eta akademiako eragilerik ahulenek bultzatzen dute. Hartara, ohikoak izaten dira akademiko nagusien eta kulturgile engaiatuen arteko hierarkia desberdintasunak bai kultura erakunde legitimoetan —unibertsitateetan, ikerketa erakundeetan— bai gizartean. Gizarte mugimenduen ezagutza eskariei erantzuten dieten kulturgile akademikoak, beraz, ez dira unibertsitate esparruko diziplinetako eta erakundeetako botere guneetan egoten. Aitzitik, gune garrantzitsuetatik urrun kokatu ohi dira esparru intelektuolari dagokionez.

Kulturgileek kultura esparruan daukaten kokapenaren arabera garatzen dituzte kulturgile gisa dauzkaten oinarritzko disposizio kognitiboak eta interesak, baita intelektual modura lantzen dituzten konpromisoak ere. Bada, posizio horrek baldintzatzen du euren habitusa —kokapenak munduko esperientzia aztertzeke interpretazio tresna batzuk eskaintzen dizkie— bai eta kultura boterea ere. Kokapen horren ondorioz, unibertsitatean oinarritutako ezagutzari eskaintzen zaion balio soziala eta mugimendu intelektualek sortutakoari eskaintzen zaiona ez dira mota berekoak izaten. Orobat, batari eta besteari bestelako kultura-agintaritza mailak onartzen zaizkio. Kapital sinboliko desberdintasun horiek, jakina, botere eraginak dauzkate.

Mugimendu intelektuak ezagutzaren ekoizpenean konprometituriak daude mugimenduaren barneko elkartasuna erdiesteko proiektuan. Aldiz, intelektual akademikoak kultura legitimitatearen sorkuntzan konprometituriak daude;

legitimitate hori unibertsitateak onetsi behar du, berari baitagokio gizarteko agintaritza intelektuala. Batzuek mugimenduaren komunitatearen agintaritza karismatikoa daukate, hots, agintaritza politikoagoa. Besteek, berriz, unibertsitatearen agintaritza epistemikoaren jabetza izan ohi dute. Halaz ere, bi intelektual ereduak uztartu egiten dira zenbait kasutan: han zuzen ere, mugimenduan jasotako prestakuntza —eta kapital politikoa— akademiara iristeko lorbide denean kulturgileentzat.

Dena den, mugimendu intelektualek, kanpoko kontsakariorik ezean, ez dute zilegitasun handirik izaten euren mugimendu testuinguruetatik at. Mugimenduarekin batera sortu diren intelektualak izan ohi dira, nahiz eta talde horretako kideen artean desberdintasun handiak egoten diren: mugimendu intelektualak eguneroko jarduera politikoan eta sozialean ideiak eta praktikak ezagutza multzo batean uztartzen jardun duten kazetariak, artistak edo aktibista xumeak izan ahal dira. Euren artean lan tekniko zehatza burutzen duten adituak nabarmentzen dira zenbaitetan, horiek ere ezagutza baliotsuak metatzen baitituzte mugimenduaren eraikuntzan. Edonola ere, baliabide politiko eta karismatiko garrantzitsuak daukate mugimenduaren jardunean metatuta.

Aintzatespen sozial maila handiagokoak dira mugimenduekin lotura daukaten unibertsitateko kulturgileak. Alta, adierazi den bezala, gizarteari begira baliabide sinboliko garrantzitsuagoen jabe diren arren, eskuarki mendeko lekua daukate unibertsitate esparruan. Hartara, zailtasunak izan ohi dituzte mugimenduen interes kognitiboak kultura erakunde nagusien ikerketa eta irakaskuntzaren alor legitimoetan ezartzeko. Aldi berean, behartuta daude kultura legitimoaren arauak beteko dituen lana egitera. Horrenbestez, unibertsitate esparruan lan egiteko bizitza akademikoaren eskariak eta euren konpromiso sozialak eta politikoak bateragarri egiten ahalegindu behar dute, euren lanaren sinesgarritasun intelektuala bermatu nahi badute.

Noiz edo noiz, azken kulturgile horiek gizarte mugimenduetan metaturiko kapital politikoarekin orekatu dezakete unibertso akademikoan daukaten egoera ahula. Izan ere, kulturgileek jasotzen duten onespina ez dator beti berdinen aldetik. Zenbait egoeretan, sozialki irabazitako aintzatespena beste testuinguru instituzional batzuetan erabili daiteke kapital politiko gisa. Azken urteetan, esaterako, ohikoak izan dira bi norabidetan egindako transferentziak. Batetik, tradizio akademiko-zientifikotik datozen intelektual kontsakratuek, kultura kapital indartsua metatu ondoren, agintaritza sinboliko handia erdietsi dute gizartean. Ondorioz, mugimenduetan parte hartzean, haiei helarazi diete eskuratutako legitimitatea mugimenduek euren eskariak zilegi egin ditzaten —Adibiderik muturrekoena izango litzateke mundu mailan ezagunak diren intelektual «handiek», euren kapital kulturala baliatuta, hainbat mugimenduren alde egindako lana: tokian tokiko ezaugarriak gorabehera, James Petras, Noam Chomsky, Pierre Bourdieu, Toni

Negri eta horrelako askok, hain zuzen ere, bide hori hartu dute—. Bestetik, gizarte mugimenduen garapenaren ostean ezagutza esparru berriak integratu dira unibertsitateko ikasketetan eta ikerkuntza programetan. Beraz, akademiaren barruan «bazterrekoak» ziren kulturgile eta diziplina akademiko batzuen egoera hobetu egin da, mugimenduetan irabazitako kapital politikoari esker kontsokratuta geratu baitira. —Gizarte mugimenduek sortutako interes kognitiboen eraginez ezagutza esparru berriak eta ikuspegi berriak eratu dira zientzia legitimoaren barruan; horiek apurka-apurka instituzionalizatu egin dira mundu akademikoan. Adibide modura, teoria feministen ekarpenek iraultza bat ekarri dute gizarte zientzien alorrera genero ikuspegiarekin (Javaloy et al., 2001: 371) (Durán, 1996). Halaber, ingurugiroaren aldeko mugimenduek sustraitik eraldatu dute biologiaren eta sistemen ekologiaren azterketa esparru akademiko-zientifikoan (Cramer, Eyerman, Jamison, 1987)—. Ildo horretatik, ezagutza berrien sorgune izateaz gain, kulturgileen kontsakarzio esparru bilakatu dira gaur egun gizartean indartu eta instituzionalizatu diren gizarte mugimenduak, hots, mugimendu «arrakastatsuek».

Kulturgile akademikoen kontsakarzioa ez ezik beste tradizio intelektual batzuen ere gertatzen da gizarte mugimenduen jardueran. Adibidez, adituaren tradizioa modu estuan dago mugimenduen eginkizunei loturik. Izan ere, haren jarduera gaur egungo gizarteetan burututako egintza orok eskatzen dituen premia teknikoen koordinatuetan txertatzen da.

Adituaren tradizioa, tradizio akademikoa ez bezala, mugimenduaren barne aktibismoari atxikirik dago modu estuagoan; ildo horretatik, kutsu politikoagoa ematen dio kulturgileari. Kultura legitimazioari dagokionez ere, bi tradizioen egoera zeharo da desberdina. Definizio klasikoan arabera, adituak zeregintzat dauka beste batzuek —erakunde baten zuzendariak, agintariak— erabakitako egitasmoetan bildutako helburuak ahalik eta modu eraginkorrean lantzea eta moldatzea (Merton, 1987: 298). Eskuar-ki lanketa horretan sorkuntzari uzten zaion lekua murrizta izaten da oso. Hartara, adituaren edo teknikariaren eginkizunean kulturaren berezko irizpideek garrantzia galtzen dute, lan adituaren oinarrian goi mailako ezagutzaren eta kultura baliabideen erabilera txertaturik dagoen arren. Halatan, bere jakintzan funtsatutako argibideak eskatzen zaizkio adituari, botere esparruetan eta zuzendaritzan adierazitako ildo zehatzak bultza ditzan.

Gizarte mugimendu garaikideen eraketari buruz egin diren zenbait deskribapen idealistari jarraituko bagenio, esan beharko genuke gizarte mugimenduetan dauden kulturgileak ezin direla bestelako erakunde politikoen- tzat lan egiten duten adituekin parekatu, mugimendurik gehienak ez baitira eredu hierarkikoa eta zuzendaritza egituratua daukaten erakunde formalak eta burokratikoak (Dalton, Kuechler, Bürklin, 1992: 33; Offe,

1988: 178). Baieztapen horiek, haatik, zehaztasunak eskatzen dituzte gaur egun. Mugimenduaren kontzeptuak jaria kortasunaren ideia dauka itsatsita bere definizioan. Baina, denboraren poderioz, mugimendu errealek instituzionalizazio maila jakinetara iristen dira euren bilakabide praktikoa. Horrela, gaur egun mugimendu gisa ezagutzen diren entitate batzuek benetako enpresa egiturak dauzkate euren eraketan, eta eredu burokratikoak baliatzen dituzte antolaketa eta kudeaketan. Horrek ez du esan nahi ezinbestean erakundea eta mugimendua gauza bera direnik. Adibidez, mugimendu bat era askotako erakundez osaturik egon daiteke. Bestalde, mugimendu bakoitzak instituzionalizazio maila jakin bat erdiesten du bere ibilbidearen faseetan.

Osterantzean ere, esparru kognitibo modura hartuta, gizarte mugimenduetan dauden adituen tradizioak eta tradizio akademikoak berezita agertzen dira. Behin baino gehiagotan, auzerik aurre kokatuta daude jarduerak intelektuolari dagokionez. Izan ere, tradizio akademikotik datozen kultur-gileek autonomia handiagoa daukate mugimenduez. Aldiz, adituak, mugimendu aktibistak izan ohi dira zentzu hertsia goan. Akademikoen lan intelektualean, gizartean nagusi den kultura legitimitatea gailentzen da beste interes batzuen gaitetik. Adituen ezagutza interesak, ordea, mugimenduen interes estrategikoei loturik daude modu estuan.

Halatan, «mugimendu intelektualak» deitu ditugun horiek —alegia, kultur-gile gisa gizarte mugimenduaren barnean sortu diren kultura eragileak— gehienetan aditu gisa jarduten dute mugimenduaren erakundeetan, haren ildo estrategikoak lantzen eta betearazten. Horretarako, maiz, intelektual akademikoengandik jasotako oinarri teorikoak itzuli eta moldatzen dituzte, eta mugimenduaren premia eta aukera politikoetara egokitzen dituzte. Beste era batera adierazita, adituen itzulpen lanari esker zientzia eta pentsamendua «kultura» —sen oneko ezagutza— bilakatzen da mugimenduaren barruan. —Gogora dezagun, ildo beretik, Latourrek zientzīgintza prozesuetako interesen «itzulpenaz» hitz egiten duela, hau da, harremanetan dauden aktoreek egiten dituzten interpretazio desberdinez aliantza berriak lortzeko eta indar harremanak aldarazteko, azken objektua eratze aldera (Latour, 1992: 106; 2001: 370). Mugimenduen baitan ere etengabe-ko itzulpenak aurkitzen ditugu, aktore kognitibo desberdinek parte hartzen baitute haien barneko jardun intelektualean—. Azkenik, kultur-gile batzuek sortutako teoria praktikan hezurmamituta aurki dezakegu mugimendu jardueran. Ildo horretan, adituak kultura dibulgatzaile garrantzitsuak dira gizarte mugimenduen testuinguruan, ez soilik maila teorikoan, baita praktika sozialen arloan ere.

Ezin dugu ahaztu gizarte mugimenduak kultura kodeak eta gizarte praktikak aldatzeko laborategi sozialak direla Beranduko Modernitateko

gizarteetan. Gizarte garaikideetako menderatze eta kontrol molde berriak eguneroko gizarte praktikan txertaturik daude —gizakien habitus inkonziienteetan—. Laborategi horietan bestelako harreman eta kultura ereduak proposatu ez ezik esperimentatu ere egiten dira. Mugimenduetako adituek eskuragarri diren material kognitibo guztiak moldatu eta antolatuta behar dituzte euren helburu dibulgatzaileak —eta estrategikoak— praxi gune horretan ezagutu eta gauzatu ere egin daitezten.

Definizioz, dibulgazio prozesuak jakintsuen eta ezjakinen arteko haustura kulturala gainditu ahal izateko jartzen dira abian (Roqueplo, 1983: 43-44). Hartara, maila ideal batean, dibulgazioari —eta bere eragileei— zientziaren eta ezjakinen arteko bitartekaritza funtzioa egin izana esleitu zaio zenbait planteamendutan (Roqueplo, 1983; Jacobi, 1986; Schiele, Jacobi, 1988; Beaune, 1988; Albertini, Béliste, 1988). Baina, benetan, dibulgazioak beti eragiten du aldaketaren bat hasierako mezuan. Irudikapen sistemen bitartez, dibulgazioak sen oneko munduarekin harremanetan jartzen du zientzia edo ezagutza berezitua. Zehazkiago adierazita, dibulgazioak egintzan integratzen du diskurtso zientifikoa edo intelektualek adierazitako pentsamendua. Prozesu horretan adituaren, teknikariaren, kultura «itzultzailearen» edo dibulgatzailearen lana txertatzen da. Itzulpen kognitibo hori guztia gizarteko toki askotan burutzen da gaur egungo gizarteetan, modu formal zein informal batean. Mugimenduen esparruan ere gauzatzen da etengabe, gizarte mugimenduek beraien interpretazio marko alternatiiboak zientifikoki edo intelektuali oinarritzen dituztenean eta, marko horiek eraginda, praktika sozialen eraldaketa proposatzen dutenean.

Gizarte mugimenduen barruan egiten den ezagutzaren sorkuntza eta ondorengo dibulgazio lana egintza indibiduala eta kolektiboa zuzentzera bideratuta dago, baita gizakien barneko mapa kognitiboa aldatzera ere. Azken buruan, gizartearen benetako aldaketa politikoez mintzo garenean, sakoneko aldaketez, aldaketa kognitiboez eta habitus aldaketaz ari gara. Iraultza sinbolikoen azpiegituran horrelako eraldaketa ereduak daude funtsean. Hartara, euren dibulgazio eginkizunetan teoria eta praktika uztartzeaz arduratzen direnez, mugimenduetako adituek eragin zuzena daukate mugimenduek bultzatzen duten gizarte praktiken aldaketan.

Beraz, mugimendu adituek bai unibertsiteetan eta bai kultura legitimoaren beste erakunde batzuetan sortutako proposamen teorikoen dibulgazioak eta egokitzapen estrategikoak egin behar izaten dituzte mugimenduen esparruan. Baina, eskuarki zaila izaten da bateragarri egitea ezagutza legitimoaren interesak —kulturgile legitimoen interesak— eta mugimenduen ezagutza interesak. Izan ere, proposamen teorikoak eta mugimenduaren eguneroko interes politikoak edo premia praktikoak ez dira beti bide beretik joaten. Mugimenduetako adituek,

hain zuzen ere, azken horiei eman behar diete erantzuna. Horrela, ezagutza legitimoaren egokitzapenak burutzean tentsioak sortzen dira behin baino gehiagotan, kulturgile batzuen lanketa teorikoak «desitxuraturik» hedatzen baitira mugimenduaren barnean dibulgazio interesen nahiz interes estrategikoen ondorioz. Hartara, teoriatik egintzarako bidea, dibulgazioa tartean dela, ez da, zenbait intelektualek uste izan duen bezala, bide zuzena eta oztoporik gabekoa izaten. Hainbat intelektualen proposamenak, lanketak eta profeziak, oinarri zientifiko «zuzena» izanda ere, interpretatu eta egokitu egiten dira mugimenduen jarduera kognitiboan, eguneroko egintza politikoen premiek hala eskatzen dutenean. Beraz, beste agertoki historiko batzuetan jazo diren bezalaxe, gaur egungo gizarte mugimenduen testuinguruan ere gerta litezke —eta gertatu gertatzen dira— borondate oneko kulturgile engaiatuak hainbeste atsekabetzen dituzten «traizioak» —*autant de clergés, autant de trahisons*, zioen Debrayk (Debray, 1979: 161)—.

Oro har, ikusten ari gara denetariko tradizio kognitibo eta kulturalak biltzen dituzten esparru kognitibo gisa gizarte mugimenduek era askotako ezagutza sortzen eta egokitzen dutela etengabe euren ohiko jardueran. Alde batetik, sen oneko ezagutza eraldatzen dute, eta modu gero eta «profesionalagoan» sortzen dituzte ezagutza berezituak eguneroko premia praktikoei erantzuteko. Bestalde, kultura legitimoaren erakundeetan sortutako ezagutzak baliatzen dituzte —baita erakunde horietako kulturgileen laguntza ere—. Ezagutza horiek, jakina, mugimenduaren gizarte praktika berriak legitimatzeo egokitzen dituzte, kultura bihurtzeko asmoarekin. Aldi berean, euren ezagutza interesak direla eta, jakintza alor berrien eskaria eragiten dute unibertsitateetan eta ikerketa erakundeetan (Cramer, Eyerman, Jamison, 1987). Hartara, praktikan, gizarteko beste esparru batzuetan bereizirik agertzen diren era askotako ezagutza ereduak sortzen eta konbinatzen dira mugimenduen barnean. Are gehiago, gizarte mugimenduetan ezagutza eta egintza uztarturik azaltzen dira beste gizarte eremu batzuetan baino askoz ere modu nabarmen eta kontzienteagoan. Horregatik, Beranduko Modernitateko erreflexibitate ezaugarriak beste inon baino argiago adierazten dira mugimenduetan: haien barruan ezagutza egintza da; areago, ezagutza politika da, modu bereiztezinean. Beraz, mugimendu intelektualek —bereziki mugimenduko aktibistak diren adituak— rol kultural eta politiko garrantzitsua daukate oso.

Esan dugun bezala, mugimendu intelektualak, hau da, mugimenduekin batera kulturgile modura sortu diren eragileak mugimenduen erakundeen profesionalak izaten dira, hein handi batean. Halatan, mugimendua instituzionalizatu den neurrian garatutako adituak izan ohi dira gehienetan mugimendu intelektualak. Bada, mugimenduetan parte hartu duten kulturgileen eredia mugimenduaren bilakabide fasearen arabera aldatu da

maiz. Horrela, mugimenduaren hastapenetan, haren nortasun oinarriak eta interes kognitiboak ondo zehaztu barik daudenean, kultura erakunde legitimoetako kulturgileen laguntza baliatzen duten jarduera intelektualak bultzatzen dituzte eskuarki mugimenduek. Kulturgile horien zeregina sortzen ari diren protesten interpretazio markoak diseinatzea eta zabaltzea izan ohi da, eta haiek esanahi egitura zabalagoetan kokatzea.

Denbora igaro ahala mugimenduaren nortasuna sendotu egin daiteke. Litekeena da erakunde berriak sortzea haren barnean. Horrelakoetan, mugimenduaren eta intelektualen arteko harremanak erro-errotik aldatzen dira. Erakunde berrien premiek bestelako kulturgileen eskaria eragiten dute. Azken horiek ez dute zerikusirik esparruko testuinguru ofizialetan kultura legitimitatea bereganatzen duten eragileekin, akademikoekin esaterako. Aitzitik, mugimenduen barne profesionalizazioak eta burokratizazioak mugimendu adituen eta teknikarien prestakuntza dakar, are berezituagoa zenbat eta formalagoa eta eraginkorragoa izan erakundea bere helburuetan.

Halaz ere, mugimendu intelektual gisa diharduten adituak ez dira ezinbestean betirako gelditzen mugimenduari atxikitako kulturgile «organiko» modura. Mugimenduen barnean sortutako kulturgile horiek, maiz, kultura esparruan finkatuago dauden testuinguru intelektualetan bilatzen dute legitimitatea mugimenduetan aritu ondoren: unibertsitatean, he-dabideetan eta enpreetan, besteak beste. Horrela, mugimenduaren gune kognitiboa utzi ondoren, mugimenduan metatutako kapitalari jarraipena eman diezaioketen bestelako nortasun profesionalak garatzeko esparru egokiak bilatzen dituzte. Horrek erakusten du gizarte mugimenduak ezagutza esparru berriak sortzeko eta rol intelektual berriak eraikitzeko gune egokiak direla zenbait baldintzatan.

4. Ezagutza eta egintza: kultura eta politika uztarturik gizarte mugimenduetan

Mugimenduetako adituez jardun dugunean ikusi dugu zein modu trinkoan elkartu diren gizarte mugimenduen barnean aktibismoarako edo egintzarako grina eta ezagutzaren erabilerarako premia. Ezagutzaren eta egintzaren arteko bereizketa fenomeno guztiz modernoa dugu; bere funtsa *res cogitans* eta *res extensa* dualismo cartesiarrean dago. Ikuspegi modernoaren arabera, egintza portaera ikusgarria da, alegia, gauza baten parekoa. Hartara, egintza objektibatu eta behatu egin daitekeen zerbait dugu. Aldiz, oposizio horri jarraitzen badiogu, ezagutza egintzaren atzean dagoen buru ariketa besterik ez da.

Halaz ere, aipatu dugun binomio hori ez da hain argia Beranduko Modernitateko gizarteetan, alegia, ezagutzaren gizarte eredutzat hartzen diren horietan. Ezagutza, testuinguru horretan, beste egintza baten antzera planteatzen da. Izatez, dagoeneko ez dago ezagutzarik gabeko egintzarik ezta egintzarik eskatzen ez duen ezagutzarik ere. Hizkuntza kontzeptualari dago-kionez ezagutza/egintza eskema dualistaren bitartez hitz egitera behartuta bagaude ere, praktikan ezagutza egintza bihurtu da, eta egintza bera ezagutzaz hornituta dago. Bada, gaur egun, behin eta berriro bere barnean eragiten duen gizarte sistema batean gaude; sistema horretan dagoen ezagutza orok dauzka ondorioak sisteman, halako moldez non, egintza bakoitzak ezagutza maila gero eta handiagoak hartzen dituen barnean. Halatan, ezagutza egintzaren zirkuituan —egintza sozialen nahiz indibidualen zirkuituan— sartu da modu iraunkorrean, eta hura aldatu du; aldi berean, egintzak ere ezagutza aldatu du, eta gurpil erreflexiboaren etengabeko jira-bira bultzatu du (Melucci, 2001: 33).

Zirkularitate hori gizarte praktika garaikide guztietan txertatuta ikusten dugu. Hain zuzen ere, gaur egungo gizarteetan mugimendu sozialak ezagutzaren eta egintzaren uztarduraren eredurik adierazgarrietakoak direlakoan gaude. Gizarte mugimenduen esparruan era askotako gizarte eragileek egintzara —eta zehazki, gizarte aldaketara— zuzendurik dauden errealitatearen interpretazio markoak eraikitzen dituzte. Horretarako, baliabide kognitibo garrantzitsuak baliatzen dituzte. Ildo berean, mugimendu esparruan tradizio askotako kulturgileak —unibertsitate akademikoak, adituak nahiz mugimenduetan sortutako berariazko intelektualak— gizartean eskuragarri diren ezagutzak moldatzen eta erabiltzen ahalegintzen dira mugimenduen alde. Horrela, ezagutza zientifikoak, ezagutza berezituak eta sen oneko ezagutza jorratuz, mundu ikusmolde alternatiboak sortzeko oinarri sinbolikoak lantzen dituzte, mugimenduek gizartean ahalik eta legitimaziorik handiena lor dezaten. Izan ere, zenbat eta baliabide kognitibo aintzatetsiagoak eta landuagoak erabili gizarte definizioetan hainbat eta aukera gehiago izan ohi dute mugimenduek lehia sinbolikoetan definizio sozial arrakastatsuak erdiesteko eta euren aldeko sen oneko ezagutza gizartean hedatzeko. Era berean, zenbat eta handiagoa izan eraikuntza sinbolikoan parte hartzen duten kulturgileen ospea eta kontsakrazioa hainbat eta balio handiagoa eransten zaie euren lanei eta, ondorioz, mugimenduek berenganatzen duten sinesgarritasun sozialaren mailari.

Kulturgileen lan kognitiboa eta mugimenduen egintza politikoa ezin dira bata bestea gabe ulertu gaur egun. Mugimenduek burutzen dituzten mobilizazioek eta egintzek erabakiak, intentzioak, orientazioak eta esanahiak hartzen dituzte barnean; horien guztien artean, euren balio sinbolikoagatik, eragin handia izan ohi dute kulturgileek egindako ekarpenek, kulturgileen jatorrizko lanketak multzo horretan itzulita, moldatuta eta itxuraldatuta

agertzen badira ere. Halaber, mugimenduek buruturiko egintzak kulturgileen aztergai bilakatu dira ezagutzaren gizaratean. Ikusten dugunez, horrelako gogoeta erreflexiboek berriz ere hasiera ematen diote ezagutza/egintza prozesuari. Azken urrats horren lekuko izan dira gizarte mugimenduei buruz aspaldi honetan sortu den azterketa multzoa eta literatura oparoa.

Lehengo harira itzuliz, gure gizarteetan paradoxa handia gertatzen ari da: gizarte harreman guztiak ezagutza berezituak harreman horiei buruz egindako irudikapenez elikatzen dira. Egungo sozialitatea gero eta gehiago berreraikitzen da egintzaren bitartez; errealitate hori areagotu egin da etengabe bere barnean jokatzeko ari den gizaratean. Gizarte mugimenduak ez dira salbuespena atzeraelikaduran oinarritutako sistema horretan. Pentsa dezagun, adibidez, mugimendu askok gizarte zientziak —jakintza espezifikotzat hartuta— erabiltzen dituztela baliabide gisa, batzuetan modu murriztailean bada ere. Gizarte zientziek sortzen dituzten ezagutza molde berezituak gero eta integratuago daude era guztietako egintza, proiektu eta gizarte harremanetan, harreman sozialak gaur egun jakintza horietaz elikatzen baitira. Agian mugimenduek ez dituzte beti jakintza guztiz akademikoak baliatzen. Baina, egungo mugimendu gehienek jardunek gutxienek jakintza aplikatueta jotzen dute. Horrela, jakintza tekniko zenbaiten laguntzarekin osatzen dira mugimenduaren interpretazio markoak; marko kognitibo horiek mugimenduaren nortasuna eraikitzen dute arerioen aurrean, mugimenduaren mundu ikusmoldea ezagutarazten dute eta egintzarako oinarriak jartzen dituzte. Eskuarki, mugimenduek gizarte harremanen irudikapen jakin batzuk plaza-ratzen dituzte, indarrean daudenekin bat ez datozen irudikapenak, alegia. Azaldu dugun moduan, hainbat erakunde eta tradizioetan jatorria duten era askotako kulturgileak eta adituak arduratzen dira jakintza berriak moldatzeaz eta dibulgateaz. Prozesu horretan, euren ohiko rola birdefinitzen dituzte, eta baldintza berrietara egokitzen dute intelektualaren eginkizuna bera.

Zenbaitetan, mugimenduaren parte-hartzaileen mobilizazioaren bitartez ezagutza sozial berriak praktika sozialetan txertatzen dira. Izan ere, mugimenduak laborategi sozialak izan ohi dira bestelako habitus sozialak sortzeko. Praktika sozialak gizarte zabalera hedatzen direnean aldaketa sozialak jar daitezke martxan. —Halaz ere, aldaketa prozesu horiek oso motelak izaten dira—. Azken urteotan, ezagutzaren eta egintzaren arteko uztarduraren adibide franko daukagu. Teoria feministak, esaterako, emakumearen aldeko mugimenduak legitimatu ditu, soziolinguistikak oinarri kognitiboak eskaini dizkie hizkuntzak berreskuratzeko sortutako mugimenduei, eta bai biologiak bai ingurumenaren zientziek gizarte mugimendu ekologistetako egintza markoak elikatu dituzte. Aldi berean, mugimenduen dibulgazioaren eta lan kognitiboaren eraginez, jakintza horien atal batzuk kontzientzia sozialean ainguratu dira —sen oneko ezagutzan— eta praktika sozialak aldatzera iritsi dira.

Gizarte garaikidea —honetan bat dator gaur egungo soziologo asko— ezin da dagoeneko bizi bere barnean ezarritako erreflexibitate maila handi bat aplikatzen ez bada. Hartara, behartuta dago etengabe berari buruzko irudikapenen ekoizpen sistema bat zirkulazioan jartzen. Ezagutzaren gizartean ekoizpen hori ezin da burutu agintaritza kulturala daukan eragilerik gabe, alegia, kulturagilerik gabe. Kulturak elikatzen du egintza eta egintzaren ondorioak nabarmenak dira kulturaren. Halaber, ondorio horien etengabeko azterketa eta aurreikuspena egitea dagokio gaur egungo kultura erreflexiboari —modu paradoxikoan, arriskua eta ziurtasunik eza nagusi diren gizartean, izan daitezkeen ondorioen etengabeko aurreikuspenari eta azterketari ekin zaie. Horren eraginez, zientziaren inplikazio gero eta handiagoa gertatu da erabaki politikoetan (López Cerezo, Luján, 2000: 103-105)—. Kulturagileak eta adituak, euren estatusa debalatu egin bada ere, ezagutzaren ekoizpen-makineria horren egile nagusiak dira.

Ezagutzaren inplikazioak gizakien eguneroko egintzetan ondorio zuzenak dauzka aktore sozial indibidualen zein kolektiboen osaketan. Izan ere, aktore sozial horien jarduna askoz ere razionalagoa eta erreflexiboagoa da gure gizarteetan gizarte tradizionaletan baino. Ezagutzaren gizarte deritzan horretan sozialki jarduteko beharrezkoa den ezagutza multzoa gero eta handiagoa da gizarte eragileentzat. Sistema sozial eta teknikoei buruzko informazio zehatza eduki behar da gizartean aritzeko eta hori prestakuntza formal luze batez baino ez da eskuratzen. Horiek horrela, ezagutza zientifikoaren logikak sen oneko ezagutza inbaditu du eta, helburua zeinahi izanda ere —helburu altruistak zein gizarte aldaketara edo iraultzara zuzendutako helburuak barne—, baliabiderik ahaltsuenak erabiltzen dira, baita razionalki erabili ere, hura lortzeko (Lamo de Espinosa, 1996: 145). Botere menderatzaileek nahiz haien aurka ari diren mendeko aktore sozialek dihardute ezagutzaren eta arrazoiaren tresnak baliatuz (Bourdieu, 1997b: 158). Egungo gizarte mugimenduen egintza erduetako bat bete-betean egokitzen zaie razionaltasun eta erreflexibitate molde horiei, nahiz eta egintza razionala ez den mugimenduek burutzen duten egintza-mota bakarra.

Gizarte mugimenduen barnean ezagutzak eta egintzak daukaten uztardurak berriz planteatzen du kulturaren eta politikaren arteko harremanen gogoeta. Mugimenduei buruzko paradigma teoriko batzuek gizarteko esparru politikoan diharduten aktore politiko gisara ulertu dituzte mugimenduak —zenbait mugimendu, behinik behin—, eta, modu horretan, beste aktore politiko batzuen parean jarri dituzte: alderdi politikoak, presio taldeak, eta abar. Baina, ez dituzte aintzakotzat hartu mugimenduek berezko dituzten ezaugarri kulturalak (Estatu Batuetan garatutako Baliabideen Mobilizazioaren teoria dugu horren paradigma). Aldiz, beste eredu teoriko batzuen ikuspegian, gizarte mugimenduak esparru politikoarekin harreman zuzenik ez daukaten mugimendu kulturalak dira funtsean (Europako Gizarte Mugimendu Berrien

teoriak jorratu du bereziki bigarren ildo hori). Binomio horretan egiten den banaketaren arabera, bigarren ereduaren mugimenduei aitortzen zaizkien eragin politikoak batzuetan murrizak dira zeharo.

Gai horren kariatara, politikari buruz daukagun ikuspegia argitu nahi dugu. Hemen jorratzen ari garen ildoan, mugimenduen dimentsio kulturala nabarmendu da, alegia, mugimenduek gizarte garaikideei egindako desafio sinbolikoaren dimentsioa (Melucci, 1994: 142). Haatik, izari kultural horrek mugimenduen jardun politikoa ukatzen ez duelakoan gaude. Bada, gizarte mugimenduek, ezagutza berezituaren laguntzaz euren interpretazio markoak sortzen dituztenean —funtsean errealitatearen definizio alternatiboak diren markoak—, indarrean dagoen ordena sinboliko-kultural jakin bat jartzen dute zalantzatan. —*El significado de la sociedad está en juego en todos los movimientos sociales importantes* dio Eyermanek (Eyerman, 1998: 157)—. Ezin dugu ahaztu erasotako egitura kultural horretan integratzen direla gizartearen oinarriko balioak, arauak, sinboloak, sinesteak eta ezagutzak. Bestela adierazita, gizarte-ko kultura osatzen duten osagai funtsezkoenak. Izan ere, gizartearen eraketa normatiboa ahalbidetzen duten elementuak uzten dituzte agerian elementu horiek.

Zalantzarik gabe, gizarte errealitatearen eraketa interpretazio lehiakorren arteko borroka sinbolikoen testuinguruan burutzen da. Mundu sozialari buruzko irudikapenen sorkuntza borroka sinboliko horien atal garrantzitsua izanik, mundu-ikusmolde berriak sortzeko asmoz baliabide kognitibo eraginkorrak integratzen dituzte gizarte mugimenduek euren jardunean; hori egitean, uste dugu kulturalki ez ezik politikoki ere badihardutela mugimenduek. Ez ohiko aktore politikoen antzera esparru politikoan —edo ez esparru horretan soilik—. Bai, ordea, kultura eragile modura. Izan ere, gizarte mugimenduen egintzaren ikusmiran dauden sistema sinbolikoak ez dira soilik egitura «neutralak»; gizarte ordena arbitrario eta historiko jakin batzuen integrazio soziala ahalbidetzen duten sistemak ere izaten dira. Hartara, sistema sinboliko horiek menderatze sinbolikorako erremintak eskaintzen dituzte, baina baita indarrean dagoen ordenaren desintegrazioa edo moldaketa bidera dezaketean lanabesak ere. Sistema sinbolikoaren arbitrariorotasuna agerian uztean, gizarte aldaketaren eta aldaketa politikoaren aukerak zabaltzen dira maiz. Horixe izan ohi da iraultza sinbolikoen lorpena: hain zuzen ere, ezkutuan zegoena erakustea, isilduta zegoena jakinaraztea eta pentsaezina zena gogoetagai bihurtzea. Ildo horretan, ordena sozialaren ustezko naturaltasuna haustean, «teoria-efektuaren» betekizuna lortzeko gaitasuna izan dezakete mugimenduek. Ezkutuan dagoen errealitate bat erakusteko gai diren neurrian, efektu hori kulturala eta politikoa da, aldi berean (Zubero, 2001: 114, 115). Horrelako gertakari sinbolikoak daude sakoneko eraldaketa sozial guztien muinean. Ezin da bestela izan, kultura eta gizarte egitura, hau da, gizartea bere osotasunean osatzen duten esparru guztiak, esparru politikoa

barne, modu estuan lotuta baitaude (Beltrán, 2004: 55, 56). Ondorioz, gizarte aldaketa, izatekotan, ezinbestean izan ohi da aldaketa sinboliko ere. Halaber, sakoneko eraldaketa politikoa ezinbestean izan ohi da iraultza sinboliko ere.

Horiek horrela, behartuta gaude kulturgintza eta politikagintza berriz definitzera Beranduko Modernitateko agertoki sozialetan. Hala egin ezean zaila egiten zaigu aurrean dauzkagun errealitateen berri ematea modu egokian. Dagoeneko gizarte mugimendu guztien egintzak ezin dira besterik gabe erkatu eragile politiko konbentzionalek —alderdi politikoek, estatu erakundeek nahiz gobernuak edo administrazioek— ohiko esparru politikoan burutzen dituzten egintzekin. Modu horretan ezin da gaur egungo gizarte mugimenduen esanahi politikoaren mataza askatu. Politikagintza, hein batean, ohiko erakunde politikoetatik at ere gauzatzen da gaur egungo gizarteetan. Izan ere, gizarteko bestelako eremuak politizatu egin dira. Zientziaren eta teknologiaren aplikazioek gizakiaren gorputzean eta haren ingurune fisikoan eta sozialean eragin dituzten ondorioek —bestelako menderatze eta kontrol mekanismoek— zerikusi handia izan dute aldaketa horretan. Hala, gizabanakoaren gorputza (sexualitatea, ugalketa, elikadura, osasuna), haren ingurune fisikoa (kutsadura, ingurunearen zaintza, ekologia, hazkunde iraunkorra, energia berriztagarriak, nekazaritza molde berriak) eta ingurune soziala (zientzia eta teknologiaren norabidea, berdintasunezko harremanak genero eta kulturen artean) politikagintza berriak barnean hartu dituen jarduera eremuak dira —elikatzea bezalako egintza ustez sinpleenak, esaterako, esanahi etikoa eta politikoa hartu du gure garaian (Riechmann, 2003)—. Modu berean, eragile politiko berriak sortu dira Beranduko Modernitatean. Fenomeno horiei «azpipolitika» deritze Beckek (Beck, 1997: 32, 38, 39).

Testuinguru horretan, kulturaren esparruari zegozkion auziak politizatu egin dira erabat. Modernizazioaren ondorioei erreflexiboki aurre egiten dien gizarteak, ezagutzazko baliabideak, bereziki zientifikoak, baliatzen ditu nagusi den ziurgabetasunari aurre egiteko. Arestian aipatu den bezala, gure garaiko gatazka sozialak dagoeneko nekez uler daitezke tartean dauden faktore sinboliko-kulturalak aintzat hartzen ez badira. Era berean, gaur egungo mugimenduak gizarte eredu horren ondorio zuzenak dira, euren izaera kulturala nabarmen geratzen baita egungo gatazken muina agerian uzten dutenean. Halaz ere, aro honen ispilu gisara, beste ezein eragile sozialek baino hobeto biltzen dute mugimenduek euren jardunean kulturaren eta politikaren arteko lotura estua, ezagutzak eta egintzak elkar elikatzen baitute mugimenduetan beste inon baino hobeto. Halatan, ikuspegi orotatik aztertuta, mugimenduak beranduko gizarte modernoetan gertatzen diren aldaketen behatoki pribilegiatu ditugu (Mardones, 1996: 42-43). Ildo beretik, kulturgileei dagokienez, zenbait eginkizun intelektual betetzeko agertoki ezin egokiago

bilakatu dira. Kulturaren eta politikaren arteko lotune berriak ezartzean, mugimenduek hainbat tradizio intelektualen berreraikuntzarako aukerak zabaldu dituzte Beranduko Modernitateko egoeran, bereziki engaiamenduari lotutako kulturgileenak.

Bibliografia

- ALBERTINI, JEAN-MARIE & BÉLISTE, CLAIRE (1988), «Les Fonctions de la Vulgarisation Scientifique et Technique». In D. Jacobi & B. Schièle (arg.) *Vulgariser la Science. Le procès de L'Ignorance*. Seyssel: Champ Vallon, 225-245 or.
- BAUMAN, ZYGMUNT (1995): *Legislators and Interpreters. On Modernity, Post-Modernity and Intellectuals*. Cambridge: Polity.
- BAUMAN, ZYGMUNT (1997): «Is there a Postmodern Sociology?». In S. Seidman (arg.) *The Postmodern Turn. New Perspectives on Social Theory*. New York: Cambridge University, 187-204 or.
- BEAUNE, JEAN-CLAUDE (1988), «La Vulgarisation Scientifique: L'Ombre des Techniques». In D. Jacobi & B. Schièle (arg.) *Vulgariser la Science. Le Procès de L'Ignorance*. Seyssel: Champ Vallon, 47-76 or.
- BECK, ULRICH (1997), «La Reinención de la Política: hacia una Teoría de la Modernización Reflexiva». In U. Beck & A. Giddens & S. Lash, *Modernización Reflexiva. Política, Tradición y Estética en el Orden Social Moderno*. Madrid: Alianza, 13-73 or.
- BELTRÁN, MIGUEL (2004), *La Estructura Social*. Barcelona: Ariel.
- BERGER, PETER & LUCKMANN, THOMAS (1979), *La Construcción Social de la Realidad*. Buenos Aires: Amorrortu.
- BOBILLO DE LA PEÑA, FRANCISCO J. (1999): *La Realidad como Problema. Estudios sobre Intelectuales y Política*. Madrid: Tecnos.
- BOURDIEU, PIERRE & WACQUANT, LOÏC J.D. (1992), *Réponses. Pour une Anthropologie Réflexive*. Paris: Éditions du Seuil.
- BOURDIEU, PIERRE (1997a), *Les Usages Sociaux de la Science. Pour une Sociologie Clinique du Champ Scientifique*. Paris: INRA.
- BOURDIEU, PIERRE (1997b), *Razones Prácticas. Sobre la Teoría de la Acción*. Barcelona: Anagrama.
- COSER, LEWIS A. (1968), *Hombres de Ideas*. México: Fondo de Cultura Económica.
- CRAMER, JACQUELINE & EYERMAN, RON & JAMISON, ANDREW (1987), «The Knowledge Interests of the Environmental Movement and its Potential for Influencing The Development of Science». In S. Blume (arg.) *The Social Direction of the Public Sciences (Causes and Consequences of Co-operation between Scientists and Non-scientific Groups)*. Dordrecht: Reidel.
- DALTON, RUSSELL & KUECHLER, MANFRED & BÜRKLIN, WILHELM (1992), «El Reto de los Nuevos Movimientos». In R. Dalton & M. Kuechler (arg.) *Los Nuevos Movimientos Sociales*. Valencia: Alfons el Magnànim, 19-42 or.
- DEBRAY, RÉGIS (1979), *Le Pouvoir Intellectuel en France*. Paris: Ramsay.
- DURÁN, Mª ÁNGELES (1996), «Mujeres y Hombres en el Futuro de la Ciencia». In M.A. Durán (arg.) *Mujeres y Hombres en la Formación de la Teoría Sociológica*. Madrid: CIS, 1-36 or.

- ESCOFFIER, JEFFREY (1995), «Community and Academic Intellectuals: The Conquest for Cultural Authority in Identity Politics». In M. Darnovsky, B. Epstein & R. Flacks (arg.) *Cultural Politics and Social Movements*. Philadelphia: Temple University, 20-33 or.
- EYERMAN, RON & JAMISON, ANDREW (1991), *Social Movements. A Cognitive Approach*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
- EYERMAN, RON (1994), *Between Culture and Politics. Intellectuals in Modern Society*. Cambridge: Polity Press.
- EYERMAN, RON (1998), «La Praxis Cultural de los Movimientos Sociales». In P. Ibarra & B. Tejerina (arg.) *Los Movimientos Sociales. Transformaciones Políticas y Cambio Cultural*. Madrid: Trotta, 139-163 or.
- FOUCAULT, MICHEL (1979), *Microfísica del Poder*. Madrid: La Piqueta.
- GIBBONS, MICHAEL ET AL. (1997), *La Nueva Producción del Conocimiento. La Dinámica de la Ciencia y la Investigación en las Sociedades Contemporáneas*. Barcelona: Pomares-Corredor.
- GRAMSCI, ANTONIO (1972), *Los Intelectuales y la Organización de la Cultura*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- HUNT, SCOTT & BENFORD, ROBERT & SNOW, DAVID (1994), «Marcos de Acción Colectiva y Campos de Identidad en la Construcción Social de los Movimientos». In E. Laraña & J. Gusfield (arg.) *Los Nuevos Movimientos Sociales. De la Ideología a la Identidad*. Madrid: Alianza, 221-249 or.
- INGLEHART, RONALD (1991), *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*. Madrid: CIS.
- INGLEHART, RONALD (1992), «Valores, Ideología y Movilización Cognitiva en los Nuevos Movimientos Sociales». In R.J. Dalton & M. Kuechler (arg.) *Los Nuevos Movimientos Sociales*, Valencia: Alfons el Magnànim, 71-99 or.
- JACOBI, DANIEL (1986), *Diffusion et Vulgarisation. Itinéraires du Texte Scientifique*. Paris: Annales Littéraires de l'Université de Franche-Comté.
- JAVALOY, FEDERICO & RODRÍGUEZ, ÁLVARO & ESPELT, ESTEVE (2001), *Comportamiento Colectivo y Movimientos Sociales*. Madrid: Prentice Hall.
- LAMO DE ESPINOSA, EMILIO (1996), *Sociedades de Cultura, Sociedades de Ciencia. Ensayos sobre la Condición Moderna*. OVIEDO: NOBEL.
- LATOUR, BRUNO (1992), *Ciencia en Acción. Cómo Seguir a los Científicos e Ingenieros a través de la Sociedad*. Barcelona: Labor.
- LATOUR, BRUNO (1992), *La Esperanza de Pandora. Ensayos sobre la Realidad de los Estudios de la Ciencia*. Barcelona: Gedisa.
- LOFLAND, JOHN (1995), «Charting Degrees of Movement Culture: Tasks of the Cultural Cartographer». In H. Johnston & B. Klandermans (arg.) *Social Movements and Culture*, London: UCL Press. 188-216 or.
- LÓPEZ CEREZO, JOSÉ & LUJÁN, JOSÉ LUÍS (2000), *Ciencia y Política del Riesgo*. Madrid: Alianza Editorial.
- MALDONADO, TOMÁS (1998), *¿Qué es un Intelectual? Aventuras y Desventuras de un Rol*. Barcelona: Paidós.
- MARDONES, JOSÉ M^a (1996), «Los Nuevos Movimientos Sociales y la Sociedad Moderna». In J.M. Mardones (arg.) *Diez Palabras Clave en Movimientos Sociales*. Estella: Verbo Divino, 13-43 or.
- MELUCCI, ALBERTO (1980), «The New Social Movements. A Theoretical Approach». *Social Science Information* 19, 2: 199-226.

- MELUCCI, ALBERTO (1985), «The Symbolic Challenge of Contemporary Movements». *Social Research* 52: 789-816.
- MELUCCI, ALBERTO (1994), «¿Qué hay de Nuevo en los Nuevos Movimientos Sociales?». In E. Laraña & J. Gusfield (arg.) *Los Nuevos Movimientos Sociales. De la Ideología a la Identidad*. Madrid: CIS, 119-149 or.
- MELUCCI, ALBERTO (2001), *Vivencia y Convivencia. Teoría Social para una Era de la Información* (Edición de Jesús Casquette). Madrid: Trotta.
- MERTON, ROBERT K. (1987), *Teoría y Estructura Sociales*. México: Fondo de Cultura Económica.
- OFFE, CLAUDIUS (1988), *Partidos Políticos y Nuevos Movimientos Sociales*. Madrid: Sistema.
- RIECHMANN, JORGE (2003), *Cuidar la T(tierra). Políticas Agrarias y Alimentarias Sostenibles para Entrar en el Siglo XXI*. Barcelona: Icaria.
- RIFKIN, JEREMY (2000), *La Era del Acceso. La Revolución de la Nueva Economía*. Barcelona: Paidós.
- ROQUEPLO, PHILIPPE (1983), *El Reparto del Saber: Ciencia, Cultura, Divulgación*. Barcelona: Gedisa.
- SCHIELE, BERNARD & JACOBI, DANIEL (1988), «La Vulgarisation Scientifique: Thèmes de Recherche». In D. Jacobi & B. Schièle (arg.) *Vulgariser la Science. Le Procès de L'Ignorance*. Seyssel: Champ Vallon, 12-46 or.
- SHILS, EDWARD (1977), «Intelectuales». In *Enciclopedia Internacional de las Ciencias Sociales*. Bilbao: Aguilar.
- SMELSER, NEIL (1989), *Teoría del Comportamiento Colectivo*. México: Fondo de Cultura Económica.
- SNOW, DAVID & BENFORD, ROBERT (1988), «Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization». In B. Klandermans & H. Kriesi & S. Tarrow (arg.) *From Structure to Action: Comparing Social Movement Research Across Cultures*. International Social Movement Research. Greenwich: JAI Press, 197-207 or.
- SNOW, DAVID & BENFORD, ROBERT (1992), «Master Frames and Cycles of Protest». In A.D. Morris & C.M. Mueller (arg.) *Frontiers in Social Movements Theory*. New Haven/London: Yale University Press, 133-155 or.
- ZUBERO, IMANOL (2001), «Movimientos Sociales y Alternativas de Sociedad». In J.A. Zamora (arg.) *Radicalizar la Democracia*. Estella: Verbo Divino, 95-136 or.